

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Onze nederzetting in Noord-Amerika, door H. A. Ritter (met portret). — Van „Ouaheden”. — On ne touche pas à la Reine. — Java's materiele kultuur, door Sn. — Van Week tot Week — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Inlandsche Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdelingen: 's-Gravenhage. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 5 tot 12 December.

Heeren Penningmeesters der afdelingen worden bevestigd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Onze nederzetting in Noord-Amerika,
door
H. A. RITTER.
(Met portret).

Indien Nederland zijn krachten goed had aanwendend om te behouden, wat het ook als nederzetting had gesticht, dan zou het zeer waarschijnlijk — zoo meenen velen met Robert Fruin — door het bezit van Noord-Amerika de machtigste mogendheid der wereld zijn geworden en ware het Nederlandsch de wereldtaal geweest.

Het kan daarom niet onbelangrijk geacht worden, onze aandacht ook eens te richten naar onze nederzetting op dat groote Americaansche vasteland, waarover thans de United States of America zich uitrekken. Een mogendheid, wier wereldrol eigenlijk ter nauwernood is aangevangen en van wier groote toekomst wij eigenlijk nog niets kunnen voorspellen, al zijn er, die met Kjellën gelooven dat die toekomst beperkt zal zijn tot de heerschappij over Noord- en Zuid-Amerika.¹⁾

Het is bekend dat de eigenlijke aanleiding tot de Hollandsche vestiging in Noord-Amerika de nederzetting in 1609 tot het zoeken van een noordelijken noordwaart naar Indië is geweest. Hudson kwam terecht bij de rivier, die naar hem genoemd is. Het oort was de consternatie — zegt J. W. Hoefnagel²⁾ — bij de Indianen, die de duistere wouden bewoonden, waar nu New-York ligt, toen zij 't naderend vaartuig in 't oog kregen. Sommigen van hen meenden een buitengewoon grooten visch te zien; anderen weer beweerden dat 't een groote wigwam was. Toen het gevaarte steeds dichterbij kwam, ijlden koeriers naar de verschillende stamhoofden, ten einde 't volk te wapen te roepen. In grooten getale spoedden zich de Indianen naar 't strand van Manhattan, om 't vreemde voorwerp te aanschouwen. Zonder twijfel was 't een groote „kaw”, waarin zich „Manitou”, de groote Geest bevond, die hen kwam bezoeken.

De „sachems” beraadslaagden nu, op welke wijze deze zou ontvangen worden. Dat dit plechtig moest zijn, sprak van zelf. Vleesch om te offeren was voorhanden; de beste stukken moesten door de vrouwen bereid worden. Ook de afgodsbeelden werden aan een nauwkeurig onderzoek te worden onderworpen, waarbij bleek dat een reinigingskuur uiterst noodzakelijk was en reparaties zins overbodig.

Indien de Groote Geest soms boos op hen mocht zijn, wat mogelijk was, daar zij zich veel te verveelden hadden, hoopte men hem door het uitvoeren van dansen in een beter humeur te brengen. In angst en beven zagen de vrouwen en kinderen tot de sachems en de wijze mannen der stam op en baden vurig, dat deze de juiste maat-

regelen mochten nemen en alles goed schikken. „Geslingerd tusschen hoop en vrees en gestadig het oog op 't naderend vaartuig gericht begon de „dans, welke de Indianen in moeilijke oogenblikken niet zullen nalaten en woud en strand daverden „van hun woeste kreten en sprongen en van de „doffe slagen op de „tom-tom”.

„Uitgezonden verkenners berichtten, dat 't een „veelkleurig, door levende wezens bewoond, huis „was, waarin zich stellig Manitou bevond. Toen zij „echter van boord in een vreemde taal werden aangeroepen, vluchtten velen, door een panischen „schrik bevangen, tot in het diepst van het woud. „Weldra werd een „kleine kano” door 't groote „schip uitgezet, waarin eenige mannen plaats namen, van welke een van top tot teen in 't rood gekleed was. Onmiddellijk vormden de stamhoofden en wijze mannen een kring en wachtten kalm „en gelaten den gevreesden hoogen bezoeker af.”

„De in 't rood gekleede man sprong aan land en „naderde den kring, die zich opende voor Hudson „en de zijnen. Door hun vriendelijke houding verdween de vrees der Indianen spoedig en maakte, „ook door 't uitwisselen van geschenken, plaats „voor de beste verstandhouding. In grooten getale „kwamen zij weldra aan boord met druiven en andere vruchten, welke tegen kleinigheden werden „geruild.

„Toen voer Hudson de rivier op...”

Ziedaar een levendige schets van de eerste kennismaking van de „Halve Maen” met Noord-Amerika en zijn bewoners³⁾. De O. I. C., in wier dienst Hudson de ontdekking gedaan had, dacht er niet aan zich daar te vestigen. Het lag buitendien buiten haar octrooi. Anderen daarentegen waren zeer happig. Maar het duurde nog tot 1614 vóór — onder den druk der Engelschen, die de enkele Hollanders, die zich aan den Hudson-, toen echter de Mauritius, de Groote Rivier of de Noorderrivier geheeten, vestigden, als *indringers* beschouwden en de weinige huizen „fortieren”, op het schiereiland Manhattan gesticht, opeischten — er schot in de beweging kwam. De Staten-Generaal gaven op verzoek van de kooplieden, die bij den voordeeligen huidhandel met de Indianen geïnteresseerd waren, een plakkaat uit, waarin „tot bevordering van de welvaart dezer gewesten en tot aanmoediging van zeevarenden” aan de ontdekkers van nieuwe landstreken „'t uitsluitend recht werd gegeven daarheen vier reizen te doen.” Er werden bepalingen gemaakt om concurrentie in het ontdekken niet op schade voor de rechthebbenden te doen uitloopen. Na eenige belangrijke reizen gedaan door vijf schepen, uitgerust door een aantal kooplieden uit Amsterdam en Hoorn, werd nog in datzelfde jaar 1614 aan deze kooplieden, die zich in eene Compagnie vereenigd hadden, een octrooi verleend door de Staten-Generaal, die de ontdekte landstreken, gelegen tusschen Virginië en Nieuw-Frankrijk en de kuststreek tusschen 40° en 45° N.B., *Nieuw-Nederland* noemden.

De Vereenigde Compagnie van Nieuw-Nederland vatte de zaak krachtig aan. Vestingen, zwaarder versterkt en bewapend, werden aan den mond van de Hudson en op een eiland opgericht. Met de Indianen: de Irokeezen, werd een verdrag gesloten. „De vijf natiën”: de *Mokawks*, de *Oneidas*, de *Onandagas*, de *Cayukas* en de *Sewcas*, bewonende het gebied begrensd door 't Erie- en Ontariomeer, 't Champlainmeer, de Hudson en de Delaware. Hun vertegenwoordigende opperhoofden stonden het recht van handel te drijven uitsluitend aan de Nederlanders af.

„In tegenwoordigheid der aarde, die allen voedt „en kleedt, en van de Zon, die aan alle schepselen „gelijkelijk haar warmte schenkt, werd onder 't „murmelen van den romantischen stroom de „vredespijp gerookt en de strijdbijl begraven.”

De Hollanders trachtten zooveel mogelijk voordeel te behalen en zochten de Indianen zelfs in hun dichte bosschen op, om nader met hen bekend te worden.

De V. C. v. Nieuw-Nederland mocht echter niet blijven bestaan. Haar octrooi werd in 1618 niet vernieuwd. Het lag in de bedoeling die aan een grotere compagnie te geven. De W. I. C. hekwam bij haar stichting in 1621 — dus drie jaren later — ook de rechten, die door de V. C. van Nieuw-Nederland waren verworven. Bepaalde nederzettingen waren niet gevormd.

³⁾ Dat scheepje mat 30 last of 60 ton(?), de bemanning was sterk 16 koppen. Vergelijk daarmede de „Tetanic”, groot 50.000 ton. (In 1911 vergaan).

MENNO & Co.
BANKIERS
OPGERICHT 1902
KORTE VOORHOUT 6
(naast Hotel Paulez)
DEN HAAG

KLUISINRICHTING
— MET —
SAFE-LOKETTEN
TE HUUR

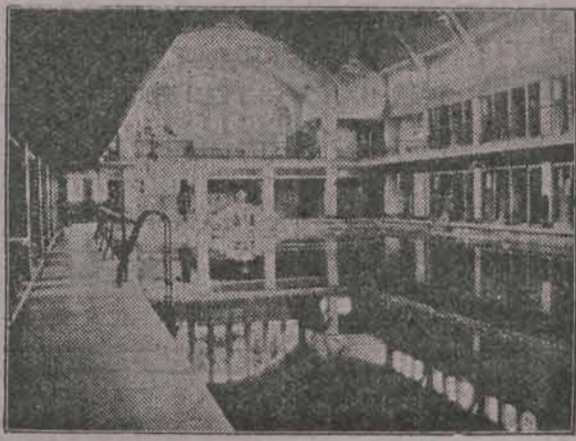
GEOPEND VAN 9 TOT 5 UUR
ZATERDAGS VAN 9 TOT 12 UUR

JOS. D. NETTEN & Co. - IN EFFECTEN
Sporlaan 3 - 's-GRAVENHAGE - Telefoon 31201

Wij beschikken over een directe telefoonverbinding met de AMSTERDAMSCH BEURS. Zijn daardoor in de gelegenheid tijdens het Beurs-uur alle verlangde koers-informaties te verstrekken en orders af te doen. 5513

Onze cliënten kunnen op afdoening wachten.

Bad- en Zweminrichting DE REGENTES
Weimarstraat 63 - Tel. 32739 - Den Haag
In de onmiddellijke nabijheid van de tramlijnen 3, 5 en 12

MODERNE INRICHTING, VOLDOEND AAN DE HOOGSTE EISCHEN VAN HYGIENE EN COMFORT

Zwembaden - Kuipbaden - Stortbaden
Stoom- en heete Luchtbaden
ZEEZOUT- DENNEN- KOOLZUUR- e.a. BADEN

— Waterbehandeling —

P. v. d. BRUL VEENESTRAAT 15
Den Haag

Groote sorteering **HEEREN-, JONGENS- en KINDERKLEEDING**

Spec. Afdeling v. **KLEEDING NAAR MAAT**

SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN 5424

C. J. L.
VERMEULEN'S

ONVERANDERLIJKE
VERGROTINGS

DEN HAAG
TOUSSAINTKADE 20
DOOR GEHEEL INDIE BEKEND

5502

DE HOLLAND-INDIE VLUCHT

wordt in gedeelten afelegd, omdat het tot de onmogelijkheden behoort, zulks in één keer te doen. Evenzoo kan het voorkomen, dat Gij gaarne al 't door U benoedigde ineens wilt koopen, doch het voor U onmogelijk is zulks in één keer te betalen. In dit geval is is het voor U de aangewezen weg, U in vertrouwen te wenden tot

MAGAZIJN „DE RESIDENTIE”

zoals vele duizenden in dit geval doen. Wij leveren U al wat U noodig hebt TEGELIJK, terwijl wij IN OVERLEG MET U de betalingsconditiën regelen. Wij hebben groote sortering en voorraad in

KLEEDING EN MEUBILEERING

terwijl onze prijzen inderdaad zeer concurrerend zijn. Een bezoek aan onze Magazijnen zal U van een en ander overtuigen, terwijl de Directie U gaarne ALLE mogelijke inlichtingen zal verschaffen.

MAGAZIJN „DE RESIDENTIE”

Alleen gevestigd Lange Beestenmarkt 119-127
Den Haag - Tel. 15555 - Opgericht 1898

BIJ AANKOMST IN HOLLAND,
WENDT U IN VERTROUWEN TOT

„DERLUMS”

DAMES- EN HEERENKLEEDERMAKERIJ

WEIMARSTRAAT 65
DEN HAAG :: TEL. 35170

Wij GARANDEEREN al ons werk
PRIMA Grondstoffen
en BESTE COUPE

PRIJZEN UITERST BILLIJK

FOTOHANDEL

Werkzaamheden voor Amateurs

PH. G. STARKE

— HOOFDSTRAAT 172 —

APELDOORN - TELEF. 630

ATELIERS voor Dag- en Kunstlicht-opnamen

LEIDEN

LEIDSCHER
ZUIVELVERKOOP CENTRALE

L. VAN DAM,
HAARLEMSTRAAT 490, LEIDEN

GEVESTIGD 1809
TELEFOON 1233

ESPERANTO

De taal van den vrede!

5-5201

Privé- en Clublessen :: OOK PER RADIO
INSTITUUT „SCHOEVERS”

Den Haag: Stadhouderspl. 3, Tel. 52594 Amsterdam: Nic. Witsenstr. 3, Tel. 36731

II.

En zoo zou dan de W. I. C. voortaan den huidenhandel van Manhattan beheeren. Zij was zelf een buitmakermaatschappij, al heeft ook Robert Fruin aangetoond dat *Hugo de Groot* een dergelijk bedrijf goedkeurde⁴⁾. Het was trouwens een afdoend middel om Spanjaard en Portugees te bestoken. Dat blijkt ook uit het optreden van Pieter Pieterszoon Heyn⁵⁾. Busken Huet zegt er, in zijn nog altijd niet overtroffen cultuurhistorische schets *Het Land van Rembrandt*, op gezag van O. van Rees, van: De West-Indische (Compagnie) is wezenlijk nooit iets anders geweest dan eene naamlooze vennootschap voor het rooven van Spaansche retourvloten.

De toekomst van een ware volksplanting was bij haar dus al in zeer slechte handen. Vooral ook omdat Engeland de stichting aan de Hudson beschouwde als een enclave, die zoo spoedig mogelijk hare zelfstandigheid moest verliezen. Van welke beteekenis die volksplanting had kunnen worden, werd bewezen door directeur *Pieter Minuit* (1626), die „een schip van 800 ton liet bouwen, bewapend met dertig kanonnen en dit rijk beladen met de landsproducten naar 't vaderland zond.” In patria zag men dit met verbazing aan.

De eigenlijke kolonisatie van wat men Nieuw-Nederland noemde, begon reeds vroeg door de toestemming aan 31 Waalsche familiën te Leiden gegeven om zich daar te vestigen. Er werden fortin opgericht, om de kolonie, die ongeveer 200 personen telde, mannen, vrouwen en kinderen, te beschermen. De geschiedenis der kolonie is eigenlijk niets, dan een voortdurend worstelen tegen de belangzucht en den eigenbaat van de Heeren, die haar van uit Nederland bestuurden. Pieter Minuit's denkbeelden werden niet gesteund — ten minste niet op de wijze zooals hij bedoeld had. De W. I. C. wilde zelf geen kapitaal voorschieten om de landbouwkolonie uit te breiden. Zij verzond daarom een systeem dat feitelijk een *feudaal systeem* kon genoemd worden. Iedere aandeelhouder der W. I. C. zou voortaan van de Indianen land kunnen koopen, vier mijlen land aan de kust, of twee mijlen langs den oever van een bevaarbare rivier. *Onbepaald ver naar 't binnenland.*

Op een dergelijk gekocht land moest de eigenaar een kolonie van vijftig personen stichten, waarover hij *Patroon* werd. Als Patroon had hij uitgebreide macht. Zoo zelfs, dat het noodig was bevonden, die door het instellen van een recht van beroep bij de Rechtbank der Compagnie te Nieuw-Amsterdam te matigen. Bestuur en rechtspraak toch berustten uitsluitend bij hem, waarvoor hij magistraten en rechtbanken instelde.

De Patroons werden daardoor eigenlijk kleine leenmannen der W. I. C., die om recht zelfstandig te blijven aan de kolonisten, die zich vestigden, lieten beloven geen gebruik te zullen maken van hun recht op beroep te Nieuw-Amsterdam.

Aan vrije kolonisten, die zelf land wenschten te koopen, was dit toegestaan. Zij kregen eenige voorrechten. Maar de handel met de inboorlingen was hun verboden. Het was ook geldig voor de Patroons, voor plaatsen waar de Compagnie geen factorijen bezat.

Het hoofddoel van de Compagnie daarbij was door de landbouwers het onderhoud der ambtenaren en bedienden te doen dragen. Maar geenszins om van Nieuw-Nederland een beroemde landbouwkolonie te maken.

Allerlei misbruiken slopen daarbij binnen. Tot verontschuldiging kan eenigszins dienen, dat men daarbij het voorbeeld van Engeland en Frankrijk (Canada) volgde.

Onmiddellijk geldelijk gewin!
Aan die kortzichtige politiek, die tevens dwingend was en eerst in 1640 werd verzacht, is het latere verlies van onze nederzetting in Noord-Amerika aan de Engelschen te wijten.

III.

De intrinsieke geschiedenis van deze nederzetting, die inderdaad een Hollandsche kolonie was, zooals wij er geen bezaten, is eigenlijk niets dan een voortdurenden strijd tusschen den eigenbaat der Patroons en vrije kolonisten en den eigenbaat der Compagnie. Het hybridisch karakter der Com-

⁴⁾ In een onuitgegeven werk: *De jure praedae*; zie Robert Fruin's *Verspr. Geschr.* Deel III.
⁵⁾ Pieter Pieterszoon Heyn, door H. A. Ritter, *Marineblad*, afl. IV 1927.

pagnie kwam daarbij duidelijk aan den dag. Kolonisten zag zij eigenlijk liever niet. De huidenhandel was het voornaamste. Dat gaf dadelijk geld. Zoodat de smokkelhandel in huiden onder kolonisten in zwang kwam.

De kolonie ging zoodanig achteruit dat in 1614 de Staten-Generaal ingrepen. De Compagnie mocht haar monopolie gedeeltelijk laten varen. En moesten meer landbouwers komen. Daarom werd bij overeenkomst tusschen de Staten-Generaal en de W. I. C. bepaald, dat voortaan alle Nederlandse Patroon konden worden. De handel in de kolonie en langs de kust werd vrij verklaard.

Bovendien beloofde men uitzicht op politiek stuur voor de kolonisten. De toestanden verbleefden al dadelijk en uit de Engelse koloniën Noord-Amerika kwamen velen toegelopen, vrije godsdienstuitoefening wilden. Naast vele bemiddelden kwamen ook eenige zeer welgestelde personen uit Nederland. Veel vee en landbouwreedschappen werden ingevoerd.

Ongetwijfeld zou de toekomst zeker zijn geweest indien de Compagnie zich aan hare beloften gehouden. Maar daaraan ontbrak veel. Zij bestond de kolonisatie, door hare beloften niet na te men en zij belemmerde door hooge rechten uitvoerhandel. De toestand der koloniën bleef ook erbarmelijk en het ware beter geweest in de Staten-Generaal der Compagnie het monopolie ontnomen had.

Want zij die zich feitelijk of ter sluiks aan macht onttrokken, brachten hunne bezittingen grooten bloei. Zoo b.v. de bekende Patroon Rensselaer; zoo ook Pieter Minuit, die zich met Zweden in verbinding had gesteld, een bloeiende kolonie had geslicht aan den mond der *Delaware* en om de protesten der W. I. C. in het geheel niet konnerde. De Compagnie had hem eertijds rechtvaardig behandeld en ontslagen en nu liep zien, waartoe hij in staat was. Wat er van de kolonie te maken was.

Met de bestuursinrichting was het eigenlijk tijd „hommes”. De Opvolgende Directeur Rensselaers hadden te veel macht en velen hunner meten er naar willekeur gebruik van. De klachten daarover zijn schering en inslag in de Historieken over de kolonie.

Maar behalve verarming door slecht bestuur dreigde het gevaar dat de Engelschen zich *Nieuw-Nederland*, dat hen altijd een doorn in het oog was, zouden meester maken. Bovendien sommige handelingen, zooals van Directeur Rensselaer *Kieft* ten opzichte van de Indianen (een te en schandelijke moordpartij onder Indianen op Manhattan bescherming hadden gezocht) selijke vergelding van hunne zijde uit.

Kieft was overigens een lafhartig despot die eindelijk gedwongen werd een volksvergadering bijeen te roepen. Daar werden Acht Mannen benoemd om de belangen der kolonisten te verdedigen. Dezen schreven rechtstreeks naar de Compagnie en naar de Staten-Generaal om hulp tegen de Indianen, daar anders velen een schuilplaats bij de Engelschen zouden zoeken, die niets liever „den doen, dan possessie nemen van 't veld”, „baar en gunstig gelegen Nieuw-Nederland.”

Gelukkig werd spoedig daarop (1645) de vrede met de Indianen bezworen. Maar met den toestand van onze Nederlandsche volksplanting, die nu gebreid — een tweede Nederland, maar dan landbouwstaat, had kunnen worden, bleef *misère ouverte*.

Een nieuwe noot bracht *Petrus Stuyvesant*, oud-Directeur van Suriname. Zijn bestuur over de kolonie Nieuw-Nederland is voor haar van veel beteekenis geweest. Hij stond bovendien in moreel zicht hoog, maar hij was te veel soldaat om een kolonie, die eigenlijk vrij wilde wezen, een bestuurder te zijn. Hij wist evenwel het gezag der Compagnie te handhaven en bracht zoodanig troon Rensselaer als de Zweedsche stichting onderwerping. Onder zijn bewind krom het aantal inwoners der kolonie tot 10.000. Dat is tien-

⁶⁾ Zie over hem: *Life and Times of Pieter Stuyvesant* by Hendrik van Loon, Henry Holt & Company, New York, 1928.

Over dezen merkwaardigen man zou veel te schrijven zijn. Wij moeten ons evenwel bepalen tot hetgeen van mededeelden.

RUSTHUIS

JULIANA VAN STOLBERGLAAN 79
DEN HAAG - TEL. 71488

GELEGENHEID TOT OPNAME VAN OUDEN VAN
DAGEN, ZIEKEN, RUST- OF HULPBEHOEVENDEN
RUSTIGE OMGEVING - DOKTER NAAR KEUZE
Zr. & Br. BERGMANS.

D. J. LUTEIJN, KOLENHANDEL ZEELANDIA

Weimarstraat 411 - Telefoon 36599 - Den Haag

NOTEERT:

Prima Belgische Anthraciet I (50-80) f 2.60
Prima Belgische Anthraciet II (30-50) f 2.90
Prima Belgische Anthraciet III (20-30) f 2.80
Eierkolen ..... f 1.80

Alles per H.L. 5 % reductie voor leden v. Oost en West.

mede al wat wij, om een woord van Motley te gebruiken, omspanden, ook nog Noord-Amerika te „peupleeren”. Of minstens met Engeland daarin gelijken tred te houden. De tegenstand zou bij krachtige ontwikkeling der kolonie Nieuw-Nederland de eerste aankoop op haar hebben doen sluiten. Maar voorzeker zou in de 18de eeuw Engeland, toen reeds zoo veel krachtiger dan wij, den aanval hebben herhaald.

In 1673 heroverde *Cornelis Evertsen* de kolonie. Maar zij moest in 1674 bij den Vrede van West-Minster worden teruggegeven.

Voor de liefhebbers van het lezen over de vorming van een beschaving uit een wildernis is het stof te over. Er is, ook aan Engelsche zijde, veel over geschreven. Onze beteekenis als brengers van de beschaving op den Amerikaanschen bodem is ook door de Amerikanen erkend. Maar dat is een afzonderlijk onderwerp, dat afzonderlijke behandeling verdient.

Voor het oogenblik wilden wij alleen opmerken dat de vestiging zelf een vernieuwd bewijs geeft voor de ontombare wilskracht en het arbeidsvermogen van het verre voorgelacht.

Van „Oudheden”.

In het Kol. Weekbl. van 8 November j.l. schreef Mr. J. G. Huyser een interessant artikel „Zoogenaamde Hindoebeeldjes”, waarvan de strekking was het argelooze publiek te waarschuwen tegen den aankoop van voorwerpen, welke de handige, op de ondeskundigheid van den a.s. koper speculerende Inlander als „oudheden” van de hand tracht te doen, doch die daarmede niets gemeen hebben dan de meestal vrij hooge bedragen, welke voor *echte* oudheden worden neergeteld.

Na de verschijning van dat artikel maakten we toevallig kennis met een bericht in het Soer. Handelsbl., hetwelk wij meenen onzen lezers niet te mogen onthouden, omdat het, als het ware, aansluit bij Mr. Huyser's beschouwing en zijne waarschuwingen alleraardigst illustreert.

„...Zij op een goeden dag Stein¹⁾ daar op een der tempels bij Prambanan, toen 'n paar Hollanders er arriveerden. Niet ver van den ingang keken ze eens rond over 't frissche landschap, de sawahs, en wat daar nog meer ligt.

En, opgelegd net toen ze daar stonden, schalt een kreet door de lucht, en een Kromo, die in de sawah stond te werken, haalt met z'n patjol een bronzen voorwerp uit de modder. Aanmerkt de vreugde des reinen verrasten landmans bij deze vondst, maar dadelijk waren de twee slimme Westelingen er bij, en door de overmacht van hun dom kapitaal werden ze de oudheid meester, een Boeddha-beeldje, voor niet meer dan f 25. De hemel mocht weten, wat dat onder kenners waard was!

Ze lieten het beeld even zien aan den ouden Javaanschen tempelwachter, doch die had geen verstand van beelden. Hij was daar alleen om ze te bewaken, niet om ze te kennen. Maar als ze het toch weten wouen — zei-ie — vonden ze daar, boven op dien tempel, meneer Stein, toan Stein sendiri, en die was zeer pienter in dit alles.

Ze hebben nog een half uur gearzeld, door hun vrees, dat ze misschien iets gekocht hadden, zoo'n belangrijke vondst, dat ze er last door konden krijgen met het Gouvernement, maar tenslotte heeft hun nieuwsgierigheid 't gewonnen en ze klommen naar Stein. Die bekeek dan het ding als een kenner, met één oog heelemaal dicht en het andere half, het beeld op armslengte afstand, en zei:

— Hoeveel hebben jelui daarvoor betaald?

— Maar f 25. En ze vertelden de omstandigheden, vanaf den juichkreet des patjollenden landbouwers, en de rest.

Waarop Stein:

— Ik stop nu m'n werk, kleed me even aan, en we gaan onmiddellijk naar den notaris voor een contract. (Die twee meneeren popelden van geluk en verwachting).

Jelui beiden verbindt je per dag 40 van die beelden van mij af te nemen voor f 5 per stuk, en ik verplicht me daarna subiet naar 't eerste postkantoor te gaan en telegrafisch m'n ontslag aan te vragen.

¹⁾ Aldus noemt Z(entgraaff), de schrijver van dit geestige stukje, familiaar den oudheidkundigen Dr. P. V. van Stein Callenfels.

HOTEL - RUBRIEK

s-GRAVENHAGE

Hotel Pension „Insulinde”,
Bankapl. 2, Den Haag, Tel.
54148. Centr. vorw. Warm-
& koud water op de logeerk

Hotel „Promenade”, Oudr
Schev. weg 21, Tel. 50454
Prachtige ligging.
Matige prijzen. 593.

MAISON BLOM

2e Schuytstr. 77-79 - DEN HAAG - Tel. 33703

HET ADRES VOOR

DINERS AAN HUIS BEZORGD

INDISCH-HOLLANDSCH RESTAURANT-PENSION

REGENTESSELAAN 26

TELEFOON 37530 :: DEN HAAG

UITZENDING VAN DINERS

AANBEV. ADRES VOOR „OOST EN WEST”

VERKOOPHUIS

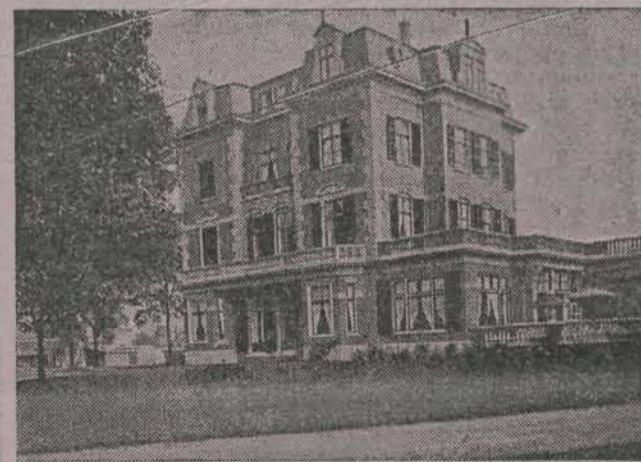
GROOT HERTOGINNELAAN 101

DEN HAAG

SPECIAL VOOR IND. FAMILIES INGERICHT

Bestaat ruim 25 jaar 5047

DAGELIJKS GEOPEND VAN 10 TOT 4 UUR

HERSTELLINGSOORD

„HUIZE MARIA EMALIA DORREPAAL”

gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving, met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor repatrieerenden, die, op advies van een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven.

BILLIJKE PRIJZEN.

VRAAGT PROSPECTUS.

TUINAANLEG en ONDERHOUD

LEVERING VAN ALLE SOORTEN PLANTEN

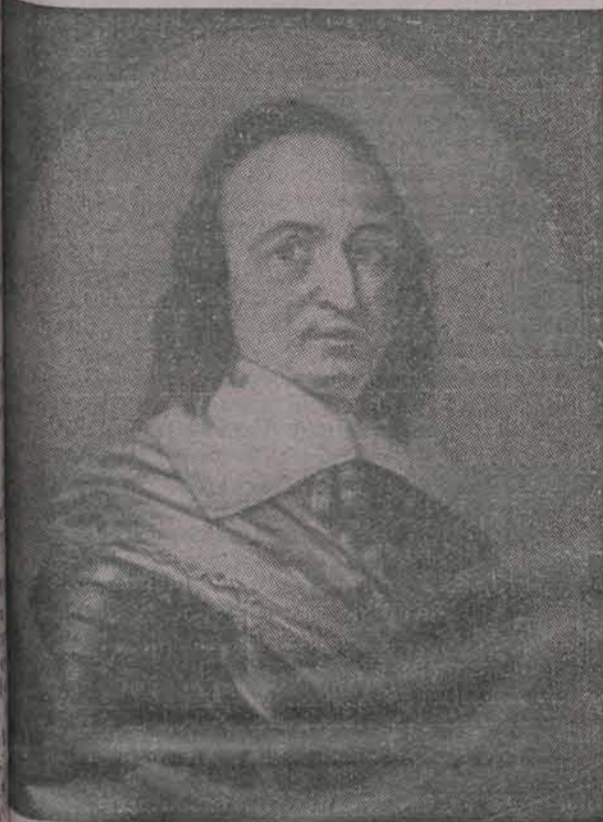
Vraagt zonder eenige verplichting prijsopgaaf

J. VAN DER HORST

Hazelaarstraat 61 - Den Haag - Tel. 37206

Aanbevolen door vele Indische families

er dan Kaapstad ooit onder Hollandsch bestuur
gehad. Nieuw-Amsterdam begon een belang-
koopstad te worden „en praalde met eenige
bouwen, die de Heerengracht der moederstad
het zouden ontsierd hebben.” Naast Breuckelen,
Mersfoort, Midwout en Nieuw-Utrecht verzezen
Hollandsche gemeenten Boswijk, Nieuw-Haar-

PETRUS STUYVESANT.

en Bergen. Ook de Engelsche vluchtelingen uit
elsche kolonies op Amerikaanschen bodem on-
het gezag der Compagnie werden vermeerderd.
1656 ontstonden Oostdorp en Rustdorp.

maar het einde was betrekkelijk spoedig nabij.
1663 deden de Engelschen een aanval op het
ge eiland (Long Island). Zij beriepen zich op
charter van Karel II, die hen dat toewees. Maar
grote aanval had in 1664 plaats. De Engelsche
opvolger de Hertog van York had het Ameri-
sche grondgebied van den Westelijken oever
de Connecticut tot den Oostelijken oever van
Delaware van zijn broeder „gekregen”. Daartoe
oorde ook Nieuw-Nederland. Stuyvesant werd
september 1664 verplicht Nieuw-Amsterdam on-
erbiediging van de persoonlijke vrijheid, eigen-
en erfrecht, benevens gewelensvrijheid en be-
hunner Nederluisch-Hervormde kerk aan
eland af te staan. Spoedig volgde Nieuw-Neder-

de bekende Professor O. van Rees, die een drie-
voorzittingen over dit onderwerp hield⁷⁾, zegt
ervan:

op deze wijze nam ons gezag in Noord-Amerika
einde. Niet zonder weemoed kunnen wij aan die
urtenis denken. Zij beroofde ons vaderland
eene volksplanting, wier waarde door haren
woordigen voorrang in de rij der Vereenigde
nen bewezen wordt. Zij sloot voor onze kooplie-
gedurende meer dan een eeuw de havens van
rd-Amerika... Welk een onafzienbaar veld
voor onzen ondernemingsgeest en onze kapi-
openstaan — welk een uitbreiding zou aan
scheepvaart te beurt vallen, wanneer zij op
aanzienlijk gedeelte van Noord-Amerika de-
de betrekkingen hadden, welke nu aan Enge-
een overwegend aandeel in den handel van
werelddeel verzekeren!”

twee oorzaken zijn er echter, waardoor die groot-
komst is verspeeld geworden. Van Rees noemt
ene. De beginselen van koloniale politiek ech-
richtten zich op onmiddellijke winst. Wij zei-
dat reeds in het begin van dit artikel. Maar de
ere oorzaak is dat ons getal te klein was om

Geschiedenis der Nederlandsche Volksplantingen
Noord-Amerika, enz. 1855.

*****
BRANDSTOFFENHANDEL
 CROMVLIETKADE Nos. 5-6 RIJSWIJK
 bij de Geestbrug. Telefoon 18525.
EERSTE SOORT ANTHRACIET
 dagelijks op het terrein te bezichtigen
 Beleefd aanbevelend, N. L. KRIJGER, Telef. 18525.
 *****

***** MAGAZIJN VAN *****
HAARDEN, KACHELS en FORNUIZEN
FIRMA W. v. d. AMEELE
 ***** ELECTR. SMEDERIJ *****
HEERENSTRAAT 51 - KERKHOFSTRAAT 2-4
VOORBURG ***** TEL. 78118

volle gevoel van eigenwaarde, meenen wij het
 te kunnen openen voor den hoogen vertegenwoor-
 diger van het verwante volk der Belgen, dat
 jonger maar niettemin eenzelfde koloniale
 verricht in-den Congo als wij hier.

Java's materielele kultuur.

In het Koloniaal Weekblad van 6 December (Sinterklaas-nummer) prijkt een artikel in de
 brieven „Kunst, kunstnijverheid en huisvuil”,
 het opschrift Ve Gids in het Volkenkundig Mu-
 seum. „Het” volkenkundig museum blijkt te
 het museum van het Koloniaal Instituut „het gro-
 sche Volkenkundig Museum te Amsterdam”.
 Ve Gids loopt over Java, en de anonyme schrij-
 in het Kol. Weekbl. geeft „met groote erkentel-
 heid” bericht van de ontvangst. Het boekje
 drie kwartjes, en om ons „van den bijzonder in-
 resstanten stijlvollen inhoud” der inleiding „goed
 overtuigen, haalt de schrijver in het Kol. Week-
 een en ander aan uit de inleiding. Nieuws is er
 bij; men heeft dit lang geleden ook elders kunne
 lezen. Maar misschien wordt ons hier niet het alle
 interessantste uit den inhoud gegeven. Font is
 citaat „de schoonheid aan den boezem der
 schrikking”, n.l. de schoonheid van het Java
 vulkanen. Verwonderlijk is dit niet; citeeren lo-
 gewoonlijk verkeerd af. In Holland-Krakatau (uit-
 Joh. Ykema, Den Haag 1883) bl. 22 kan men de
 juiste tekst, de door prof. Veth onderteekende
 regels vinden:
 Schoon zijn, o Java, uw waat'ren, uw velden,
 bergen, uw wouden,
 Maar 't is een schoonheid die steeds ligt aan
 boezem des schriks.

gen. Waarom zou ik hier blijven ploeteren op deze
 keien, als ik een royaal bestaan kan hebben door
 telui per dag 40 beelden te leveren, die ik bij alle
 toekangs kan koopen tegen een en-gros-prijsje van
 f 0.75 per stuk!

De twee eigenaren zijn toen direct heengegaan,
 spinnijdig, maar overtuigd, dat Stein er niets van
 wist. Daarvoor had die man-in-de-sawah al te ge-
 lukkig geschreeuwd... Hoewel deze nergens meer
 te zien was!

Tot zoover het bericht in het Soer. Hbl.; we wil-
 len het nog even aanvullen met een niet onverma-
 kelijk brokstuk uit het verhaal van een pienteren
 Maleier van Sumatra en een verwoed verzamelaar
 van oudheden, die door eerstgenoemde heerlijk is
 beetgenomen. Het is ontleend aan een bijdrage
 [waar verhaal] van Pawiro: Indisch „antiek”, in
 de overzee-editie van de Locomotief.

„... Zoo zwierf ik dan — schrijft Pawiro — op
 zekeren keer weer op de Rokan en had nog niets
 gevonden. Iedereen had de opdracht uit te kijken
 en te waarschuwen. De tournee liep bijna ten einde,
 toen mijn assistent me geheimzinnig knipoogend
 en wijzend in de richting van een pas gemeerde
 prauw, waarschuwde. En ja, daar zat een Maleier
 van een blauw bord zijn nassi op te peuzelen. We
 lieten den man eerst zijn maal naar binnen wer-
 ken — stoor een Inlander nooit gedurende zijn eten,
 dat is iets plechtigs voor hem en de mededeeling:
 ik was aan het eten, vindt hij een absoluut afdoen-
 de verontschuldiging, wanneer hij geroepen werd
 en niet kwam — en knoopten toen een praatje aan,
 dat al gauw tot onderwerp had het bewuste bord.
 Of wij het eens mochten zien? Natuurlijk, niets
 geen bezwaar. Stilletjes nam mijn assistent het
 bord op de uitgestrekte vingers van zijn linker-
 hand en pietste met den rechter wijsvinger kort-
 krachtig tegen een rand. Wat een klank! Zuiver,
 langzaam wegstervend. Ook de teekening vertoon-
 de een aardig motief, terwijl aan den onderkant
 geen Regout-Maastricht prijkte, doch een paar on-
 ontcijferbare Chinesees karakters. Toen werd
 langs een omwegje de mogelijkheid van verkoopen
 ingezet, met tot eindresultaat, dat mijn trotsche
 reisgenoot — alleen trotsch op zijn succes wel te
 verstaan — mij het bord bracht met de woorden:
 „Ik heb het voor maar anderhalf.” De prauwman
 werd betaald, kreeg nog een wit bord uit eigen
 voorraad cadeau en we gingen naar de tent, waar
 nog eenige van oudheidkennis getuigende opmer-
 kingen omtrent den nieuwen schat werden ten
 beste gegeven. En opofferend als altijd werd het
 bord aan mij afgestaan, voor mijn vrouw, die zoo
 dol op oudheden was. Nu dorst ik ten minste thuis
 te komen.

We zakten af naar Bagan Api Api om daar de
 boot naar Java te pakken, doch moesten een paar
 dagen in dat plaatsje wachten en zoo kwamen we
 er vanzelf toe eens de verschillende kedeh's af te
 loopen op zoek naar... U raadt het... oudheden
 of andere aardige dingen. Want op zulke plaatsjes
 zit nog wel eens het een of ander verborgen in een
 hoekje onder stof en spinrag. We kwamen terecht
 in een Chinesees toko en snuffelden rond, alleen
 maar kijken. Mijn assistent was juist in een ande-
 ren hoek, toen mijn oog viel op een stapel borden.
 Een enkele blik was voldoende.

„Zeg, amice,” zeide ik tot mijn reisgezel, „eigen-
 lijk vind ik het toch wel een beetje egoïstisch, dat
 ik dat oude bord van dien prauwman bij Sikapas
 voor mij heb ingepalmd, neem jij het maar voor
 je zuster tegen denzelfden prijs.” Aanvankelijk
 weigerde hij, doch ik hield aan tot hij op het punt
 was toe te geven. „Voor je echter beslist, moet je
 je toch even omkeeren,” zei ik. En toen hij dit
 deed, stond hij voor een wel één meter hooge sta-
 pel van... precies dezelfde borden, als mijn „oude”
 bord van Sikapas. *Harga berapa?* vroeg ik den
 Chinees, op de borden wijzend. *Setti*, zeide deze,
 waarbij ik dus nog de kans had van af te kunnen
 dingen.

Beiden schoten we in den lach en voor oudheid-
 kenners hebben wij ons maar nooit meer uitge-
 geven. Toch was mijn vrouw overgelukkig met haar
 „oude” bord dat ik van de Rokan had medegebracht
 en eerst bij een vendutie, jaren daarna, liet ik het
 „bij ongeluk” aan den muur hangen en verdween
 het uit onze verzameling.

On ne touche pas à la Reine.

Naar aanleiding van het bericht, dat de Belgische
 Kroonprins, vergezeld van zijn gemalin, zich naar
 Indië heeft ingescheept, is de aandacht we-
 derom gevestigd op de regeerende personen van
 het Oranjehuis en in een enkel persorgaan, *De*
Indische Courant, is de meening tot uiting gebracht,
 dat het bezoek der Belgische vorstelijke personen
 aan Indië „beschamend” zou zijn voor ons natio-
 naal gevoel. Wij zouden de tegenstelling pijnlijk
 moeten voelen van de belangstelling, welke zich
 uit in de daad van een reis naar Indië, belangstel-
 ling nog wel bij leden van een vreemd vorstehuis,
 terwijl die belangstelling van ons eigen Konink-
 lijke huis zich maar tot „belangstelling uit de ver-
 te” blijft bepalen.

De *Locomotief* betreurde inhoud en vorm
 dezer opmerkingen en meende, dat daarmee in-
 breuk is gemaakt op een, vooral in Engeland en
 Nederland geldende traditie, welke de leden van
 het Koninklijk Huis stelt buiten en boven politieke
 critiek.

On ne touche pas à la Reine.
 Het wil ons voorkomen, schrijft de *Indische*
Post van 3 Nov. j.l., alsof hier de overzeesche
 reizen van twee vorstelijke personen met elkaar
 worden vergeleken, die voor vergelijking met elkaar
 niet in aanmerking mochten worden gebracht, om-
 dat ze geheel in karakter verschillen. Want de over-
 eenkomst, dat het zoo in het eene als in het andere
 geval vorstelijke personen geldt, die de lange en
 moeilijke reis, — immers naar deze heete gewes-
 ten, — ondernemen of zullen ondernemen, doet
 blijkbaar de „beschamend” getroffen de vraag
 stellen: „Wanneer de één dat kan, waarom de an-
 der ook niet.”

Het plan van den Belgischen kroonprins gaf
 geen ruimte voor die vraag. Evenmin als daartoe
 aanleiding wordt gegeven door de reis naar Indië
 van een Franschen minister van onderwijs, van een
 vooraanstaand Engelsch handelsman, of van een
 Gouverneur-Generaal van een ander koloniaal ge-
 bied. Ook die heeren komen hier om ervaring op
 te doen in het overzeesche gewest zelf om zich die
 ervaring ten nutte te maken door toepassing van
 dezelfde of gewijzigde beginselen op een terrein,
 dat hun grootste belangstelling heeft.

Zoo ook Kroonprins Leopold van België, van
 wien het bericht meldde, dat hij zou reizen incog-
 nito en met geen andere dan studie-doeleinden.
 Dit plaatst Z. H. op precies dezelfde plaats, die werd
 ingenomen door al degenen, die, geïnteresseerd bij
 koloniale vraagstukken in het algemeen, in het
 verre westen het stof schudden van de zolen en
 zich opmaakten om de „tropische” reis te onder-
 nemen.

Was er aanleiding tot het uitspreken van den
 wensch, dat één der leden van ons Koninklijk Huis
 Indië eenmaal zou bezoeken, het zou kunnen ge-
 weest zijn, toen in den zomer van dit jaar Koning
 Albert van België en Koningin Elizabeth van den
 Scheldemond scheep gingen naar den Congo-mond,
 voor een reis in het Belgisch-koloniaal gebied in
 tropisch Afrika. Onze briefschrijver in Brussel
 vestigde er eenige weken geleden de aandacht op,
 hoe het Belgisch volk in Antwerpen en Brussel met
 groote geestdrift hun Koningspaar inhaalde, toen
 het 31 Augustus j.l. uit het Congo-gebied terug-
 keerde, een geestdrift, waaraan ook de huldiging
 deel had voor het bedrijven van zoo kloek een daad
 als de reis naar den Congo moet zijn geweest voor
 Koning Albert, maar vooral voor de Koningin.

Niet alleen, omdat we bij een eventuele reis van
 één of meer der leden van onze Koninklijke familie,
 dezelfde geestdrift zouden zien opgaan uit het Ne-
 derlandsche volk, maar ook, omdat de Indische
 volkerengroepen zich evenzeer uit die Koninklijke
 daad een geestelijk festijn van den allerhoogsten
 rang zouden bereiden, zouden we een voornemen
 in dien zin ten zeerste toejuichen. Maar, — het
 gelijk kome hier geheel aan het Semarangsche blad,
 — voor critiek over het uitblijven van die daad kan
 hier geen plaats worden gegeven, al wordt die
 wensch ook door allen en ten innigste gekoesterd.

Het voornemen van den Belgischen Kroonprins
 geeft, ook zonder dat het aanleiding kan zijn tot
 verre perspectieven, reden tot verheugenis. Het is
 Indië, het is al wederom Indië, dat als exempel van
 Koloniaal beleid wordt gezocht door vreemden. We
 meenen dit te mogen veronderstellen en, in het

Het artikel in het Kol. Weekblad is uit als
 lezer verwacht dat er iets gaat komen over de
 toongestelde verzamelingen. Daarover geen woord
 Toch zou dit van belang zijn geweest; zij die
 het voorrecht hadden dit opus V ten geschenke
 ontvangen, zouden gaarne weten wat er is. Wa-
 juist Java is schromelijk verwaarloosd. „Oog-
 schijnlijk het meest bekende eiland van den Arc-
 pel en daarom dikwijls voorbijgegaan”, schreef
 in het eerste gidsje van het Rotterdamse mu-
 seum. Dr. Juynboll (*Catalogus Leidsch Museum*
 IX) vond de ethnographie van Java na Raffles
 minder beoefend dan die der minder beschaaf-
 volksstammen als Dajak's, Toradja's en Papoea's.
 Zoo doorsnuffeld door landzaat en door vreemde
 vooral door vreemden, als bijv. Celebes is Java
 nooit. Blijkt nu uit den Vden Gids of dit een
 voelbaar is in Amsterdam? En hoe is 't ginds
 de opstelling? „Vijftien kasten en drie legvitri-
 daarin bergt men heel wat en veel zal er nog sta-
 daarbuiten. Indertijd (*Encyclop. v. Nederl.* [Oud-
 Indië, V, 1927, p. 162, 1ste kolom] schreef prof.
 sor Van Eerde, het opperhoofd onzer volkenkun-
 digen, „het rijkst voorzien 's Rijks Ethnographisch
 Museum te Leiden; het meest overzichtelijk het mu-
 seum Prins Hendrik te Rotterdam.” Is dit thans
 na een jaar, nog juist? Wat Leiden heeft op
 gebied van tentoonstellen in den laatsten tijd
 sprong vooruit gedaan die aangenaam verrast
 Wat al vragen! Gewoonlijk komt er nooit op
 woord.

Van Week tot Week.

Dinsdag 4 tot Maandag 10 December.

Onderzoek naar de praktijk der Poenale Sancties.
 Zooals bekend, is de directeur van het Internationaal
 Arbeidsbureau, de heer Albert Thomas, een paar
 weken geleden naar het Verre Oosten vertrok,
 ken, waar hij, na een bezoek aan China, Japan,
 Japan, korten tijd te Batavia zal vertoeven, te-
 einde daar met de koloniale autoriteiten in
 contact te treden.

Thans kan nog worden medegedeeld, dat
 chef van de afd. „Inlandsche Arbeid” van het
 bureau, op uitnodiging van het Gouv. van
 Ned.-Indië, op 27 Dec. a.s. naar Indië vertrekt
 voor een studiereis langs de Oostkust van
 Sumatra. De heer Grimshaw zal daar perso-
 lijk kennis nemen van de praktijk van de poe-
 nale sanctie en andere vraagstukken, die
 lang het Int. Arbeidsbureau zal behandelen.

Op zijn reis naar N.-I. wordt de hr. Grimshaw
 shaw vergezeld door Mr. I. Einthoven, sabbat-
 off. van Justitie te Batavia, tijdelijk werkzaam
 aan het Int. Arbeidsbureau te Genève.

De Regent van Bondowoso †. Modjokerto, 3 Dec.
 (Aneta).¹⁾ De regent van Bondowoso, Raden
 Toemenggoeng Tirtoadhisewojo, is in de
 ouderdom van 45 jaar aan zwartwaterkool
 overleden.

¹⁾ De tekst der Aneta-teleg. is ontleend aan de
 Rotf. Ct.”

HOTEL „DE TWEE STEDEN” RESTAURANT „DE TWEE STEDEN”
Buitenhof Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062 's-Gravenhage

FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD
 SPECIALE TARIEVEN VOOR LANGDURIG VERBLIJF
 KAMERS MET STROOMEND WATER EN PRIVE BAD

THE DANSANT - DINER CONCERT
 ROEMEENSCH ORKEST
 UITSTEKENDE KEUKEN
 GERENOMMEERDE WIJNKELDER

neur van Sumatra's Oostkust, den 10en Dec. een voordracht gehouden over onze Indische politiek. (Overzicht in N.R.Ct. van 11 Dec., Ochtendbl.).

W. Frijling †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 56 jaar, overleden de heer W. Frijling, oud-vice-president van den Raad van Ned.-Indië, ridder in de orde van den Nederl. Leeuw, ridder in de orde van Oranje Nassau, ridder in de Militaire Willemsorde. (Een overzicht van den Ind. loopbaan van den overledene geeft de N.R.Ct. van 11 Dec., Ochtendbl.).

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Kerst-geschenken.

Ook voor den Kerstboom bieden Boeatan's toonkamers een ruime keuze; lezers en lezeressen komt, zoo mogelijk, dus een kijkje nemen in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage en wekt uwe vrienden en kennissen tot een bezoek op.

Een hoogst-verblijvend Geluid.

In de onlangs verschenen *Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag*, betreffende de *Begrooing van Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1929, lezen wij onder het hoofd *Onderwijs*, de verblijvende zinsnede:

„De minister verklaart zich bereid om met de Indische Regeering overleg te plegen over de mogelijkheid om te geraken tot een uitbreiding van de bemoeienis met de *Inlandsche Kunstnijverheid*.¹⁾ Het denkbeeld van de stichting van een centraal instituut tot bescherming der kunstnijverheid zal daarbij in overweging worden genomen.”

Geheel in den geest dus van Boeatan's streven, zooals dat ook uitgedrukt werd in haar laatste jaarverslag met de woorden:

„Boeatan is dus dankbaar; dankbaar maar niet voldaan. Voldaan kan zij eerst wezen, wanneer men algemeen zal inzien, dat het hier gaat om meer dan ondergeschikte belangen; wanneer zij zal zien, dat de gemeenschap de waarde erkent van de als *poesaka* overgeleverde vormen, waaraan de volksgeest eeuwen heeft gearbeid, waarin de volksgeest zich eeuwenlang heeft geuit, wanneer de gemeenschap, voorgegaan door het Gouvernement, toonen zal de waarde van dit volksbezit te begripen, door de volksbegaafdheid een kans te geven zich te ontwikkelen, door haar, in het algemeene- en in het vakonderwijs, de plaats in te ruimen, waarop zij recht heeft.

„Het zij daarom hier opnieuw, met hoop op verbetering, geconstateerd, dat Indië, naast zoovele ten deele voorbeeldige instellingen van onderwijs en volksopvoeding, een goede inrichting voor kunst- en kunstnijverheids-onderwijs, een instituut voor het vormen van teeken- en kunstnijverheidsleeraren en onderwijzers, zooals in elke andere beschaafde samenleving wordt aangetroffen, nog steeds moet ontberen.”

Moge uit bovenstaand, zoo loffelijk bedoeld, gemeenschappelijk overleg, spoedig het zoozeer gewenschte resultaat groeien!

Het Kartinfonds.

Reeds meerdere malen hebben wij 't te dezer plaatse gehad over de levens-kunst.

Het is altijd bijzonder moeilijk om een juiste omschrijving te geven van de ware beteekenis van een woord. Wanneer, zooals 't wel eens wordt uitgelegd, „kunst” is: de waarneembare, schoone uiting van een ideaal, dan mag een goede manier van leven, toch zeker onder kunst gerekend worden en heeft de Vereeniging „Het Kartinfonds” niet weinig bijgedragen om in Indië, speciaal op Java, die kunst te helpen bevorderen, door de inheemsche meisjes in staat te stellen een opvoeding te genieten volgens het ideaal van wijlen Raden Adjeng Kartini.

Deze dagen ontvingen wij het vijftiende jaarverslag dier vereeniging²⁾, waaruit blijkt, dat over

1) „Het Vaderland”, waaruit wij dit bericht overnemen, heeft deze twee woorden gecursiveerd, stellig als een bewijs van belangstelling. — Red.

2) Een ex. ligt ook ter raadpleging in de leeszaal, Korte Voorhout 6, Den Haag.

1927 de berichten omtrent de door het fonds gesubsidieerde Kartinischole te Batavia, Buitenzorg, Semarang en Malang gunstig waren, alleen van de Kartini-vereeniging te Madioen was geen bericht ontvangen. In 1928 zouden ook de Kartinischole te Cheribon en Pekalongan een subsidie uit de geldmiddelen van het Kartinfonds ontvangen.

De Kartinivereenigingen te Buitenzorg en Batavia zijn overgegaan tot de oprichting van Inlandsche meisjesschole tweede klasse, dus met een vijfjarig leerplan en een Inlandsche taal als voertaal.

Wij lezen daarover in het verslag:

„Op deze scholen, welke bezocht worden door meisjes van meer eenvoudige afkomst, dan die, welke de Kartinischole bezoeken, wordt, behalve in de gewone schoolvakken, ook onderwijs gegeven in koken, naaien, strijken enz., zoodat deze scholen, zij het ook op een anderen grondslag, belangrijk kunnen bijdragen tot het streven om het Inlandsche meisje op te voeden tot beter onderlegde huisvrouw en moeder.

„Voor de meisjes, die met vrucht de school doorloopen hebben en minstens 16 jaren oud zijn, staan verschillende wegen open om verder te leeren of in hun eigen onderhoud te voorzien. Zoo zullen van de door de Batavia'sche Kartini-vereeniging te Batavia opgerichte Inlandsche meisjesschool tweede klasse, aan het einde van den loopenden cursus zes meisjes naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting gaan als leerling-verpleegster; vijf examenen doen voor de Bandoengsche Van Deventerschool om opgeleid te worden tot onderwijzeres bij het inlandsch onderwijs; één naar de schakelschool gaan, terwijl drie meisjes de lessen van het Nederlandsch Verbond zullen volgen, teneinde later klein-ambtenaarsexamen te kunnen afleggen.”

„Door de Bataviasche Kartini-vereeniging is in 1928 ook te Mr. Cornelis een dergelijke meisjesschool opgericht. Ter tegemoetkoming in de niet door Gouvernements-subsidie gedekte kosten is door het Kartinfonds eene bijdrage van f 800 beschikbaar gesteld.”

Zeer toe te juichen valt, dat, naar aanleiding van een door den heer J. S. C. Kasteleyn gemaakte opmerking: dat bij het onderwijs in de geschiedenis aan de Kartinischole z.i. te weinig aandacht geschonken wordt aan die van het eigen volk — de Raad van Beheer zich heeft gewend tot den Directeur van Onderwijs en Eeredienst in Indië met een schrijven, waarin gewezen is op het groote belang van zoodanig onderwijs en waarbij verzocht werd de samenstelling te willen bevorderen van de handleidingen en leerboeken voor dat doel, onder leiding van den „Handleidings-adviseur”.

Behalve de school-verslagen — waarbij een aardige foto van de kinderen der Bataviasche school — en de financieele verantwoording, werden nog opgenomen drie interessante bijlagen, waaraan wij achtereenvolgens hier het een en ander ontleenen.

Bijlage I: *Rede van den voorzitter der Solosche van Deventer-vereeniging, den heer Ir. H. W. Dumont, gehouden bij de opening der Van Deventerschool te Solo op 19 Juni 1927.*

Na de voor deze plechtige gelegenheid saamgekomenen verwelkomd te hebben, begon spreker met de woorden:

„Toen omstreeks het jaar 1925 bij den P. A. A. Mangkoenagoro VII het plan rijpte om ook hier te Solo een Van Deventerschool op te richten, werden verschillende personen, die zich voor deze oprichting interesseerden, samen geroepen; er vormde zich een voorloopig Comité, dat de zaak krachtig ter hand nam.

„Op den 30sten November 1925 noodigde dit Comité nog andere belangstellenden uit en hield op dien dag eene openbare vergadering, waarbij aan de aanwezigen doel en streven werden uitgelegd. Op deze vergadering werd besloten tot de oprichting van „de Solosche Van Deventer-vereeniging”. Ik behoef U wellicht niet te vertellen, hoe wij aan dien naam voor onze vereeniging zijn gekomen. Het zal U allen wel bekend zijn, dat mr. Van Deventer een der groote voorvechters is geweest van een goede ontwikkeling van het Javaansche meisje.

„Niet door boekenkennis, neen, verre van

3) Zij stellen de meisjes dus ook in staat een zelfstandige positie in te nemen. — Red.

overleden na een ziekbed van twee dagen. Hij wordt te Bondowoso begraven.

Waterleiding van Sigli. Batavia, 3 Dec. (Aneta). Bij Gouvernementsbesluit is een bedrag van f 319.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van het eerste gedeelte van de waterleiding van Sigli.

Assistent-Resident-titulair. Batavia, 3 Dec. (Aneta). Benoemd tot assistent-resident-titulair ter beschikking van den Gouverneur van Atjeh de controleur bij het B.B. de heer J. Pauw. — Tot assistent-resident titulair ter beschikking van den Gouv. van Sumatra's Oostkust werd benoemd dr. W. J. Beck, om belast te worden met de werkzaamheden van secretaris van dat gewest. — Tot assistent-resident titulair ter beschikking van den Resident van Tapanoei werd benoemd de controleur bij het B.B. de heer F. J. Nieboer.

H. J. Offerhaus †. Te Heemstede is op 81-jarigen leeftijd overleden de emeritus-predikant Dr. H. J. Offerhaus. De overledene heeft een groot deel van zijn leven gewijd aan de bediening van den godsdienst als predikant in Indië. Dr. Offerhaus was ridder in de orde van den Nederl. Leeuw, welke onderscheiding hem werd verleend voor zijne verdiensten als legerpredikant bij de Lombok-expeditie van 1894.

P. Thal Larsen †. Den 3en Dec. seinde Aneta uit Malang dat de heer E. P. Thal Larsen aldaar bij een auto-ongeval met de overige inzittenden werd gewond. — Een nader bericht, van 6 Dec., luidt: Alhier is aan hartverlamming overleden de heer E. P. Thal Larsen.

Raadshoof Hooggerechtshof. Batavia, 5 Dec. (Aneta). Tot Raadshoof in het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië is benoemd Mr. H. Lamberts, thans vice-president van den Raad van Justitie te Soerabaja.

Wijlen van den heer K. A. R. Bosscha. Bandoeng, 6 Dec. (Aneta). Wijlen de heer Bosscha heeft bij testament een bedrag van een halve ton nagelaten aan de gemeente Bandoeng, te besteden aan liefdadige doeleinden.

Wetters examens. Leiden. Candidaats-ex. Indisch recht de heer H. van der Tas. — Taalkundig cand. ex. Indologie de heer N. Bleckmann. — Taalkundig doctoraal ex. Indologie de heer J. W. Burger.

Delegeerden Pacific Science Congress. Bij Kon. besluit zijn benoemd buiten bezwaar van 's Rijks schatkist tot Regeeringsdelegeerden bij het 4e Pacific Science Congress, dat in Mei 1929 te Batavia-Bandoeng wordt gehouden, Prof. Dr. F. A. F. C. Went en Jhr. Mr. Dr. A. Roëll.

Treub naar Indië. Den 10en dezer is Prof. Mr. M. W. F. Treub, voorzitter van den Indischen Ondernemersraad, uit Den Haag vertrokken ter aanvaarding van zijn reis naar Ned.-Indië; het verblijf aldaar zal ongeveer een jaar duren.

Bootseskader. De kapitein ter zee C. C. Kayser is aangewezen voor den dienst in Oost-Indië en zal met het mailschip Johan de Wit — 1 Januari 1929 van Amsterdam — daarheen vertrekken.

Genoemde hoofdofficier zal belast worden met het bevel over een in Indië te vormen eskader, o.m. bestaande uit de beide kruisers Hr. Ms. „Java” en „Sumatra”, torpedobootjagers en onderzeeboten.

Versluys †. Bandoeng, 10 Dec. (Aneta). Alhier is overleden de heer C. Versluys, oud-Gouvernementssecretaris.

Kolonel Kiës. Batavia, 8 Dec. (Aneta). De kolonel der artillerie C. M. H. Kiës heeft, na volbrachten diensttijd, op verzoek eervol ontslag gekregen.

Verduistering op Sumatra. Nederl. expeditie. Naar het Hbl. verneemt, zijn als deelnemers aan de Nederlandsche expeditie, die den 9en Mei 1929 zal pogen op Sumatra de totale zonsverduistering waar te nemen, aangewezen: dr. J. van der Bilt, secretaris en dr. M. G. J. Minnaert, lid der Eclips-commissie voor de voorbereiding van deze onderneming. Voorts de heeren W. R. van Wijk, assistent aan het fysisch laboratorium te Utrecht; G. P. Kuiper, assistent aan de sterrewacht te Leiden en C. J. Gorter, assistent aan het fysisch laboratorium te Leiden.

Het eclipskamp zal worden ingericht op de centrale lijn, bij Idi in Atjeh. De expeditie vertrekt den 12den Februari met de Koningin der Nederlanden.

Bevorderd. De majoors der Infanterie van het O.-I. leger J. L. Ravenek, F. L. van Hasselt, J. J. Jenaë, J. H. Juda en G. V. Lettinga zijn bevorderd tot luitenant-kolonel.

Voordracht over onze Indische politiek. Voor de leden van den Vrijheidsbond te Amsterdam heeft de heer G. J. van Kempen, oud-gouver-

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte

G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN

MELKINRICHTING

„MELBO”

KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

Voorschriften van H.H. Oogartsen

worden door mij billijk en zeer accuraat
uitgevoerd, met goeden pasvorm

H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

KUNSTNIJVERHEIDSHUIS

DIE OLDE MUNTE

BAKKERSTR. 56a, ARNHEM - TEL. 294

HET ADRES VOOR SMAAKVOLLE
GESCHENKEN

ZICHTZENDINGEN OP AANVRAAG

F. HOLLAAR - ARNHEM

SCHOENFABRIEK:
SPECIALITEIT MAATWERK

Gaarne nemen wij maten in ons archief op voor
families, welke naar Indië vertrekken; groote
ervaring op dit gebied. 5586

SCHOENWINKEL:

„Betere" binnen- en buitenlandse merken
CHAUSSURES BALLY K BOOTS & SHOES

VOETVERZORGING:

Dr. SCHOLL'S Foot Service

Rijnstraat 34 - Groote Oord - Varkenstraat

Sportmagazijn „PHENIX”

C. J. EILERS

STEENSTRAAT 98B - ARNHEM - TEL. 3175

GROOTE SORTEERING:

SPORT-ARTIKELN, SPORTKLEEDING,
DAMES- EN KINDERKOUSSEN EN TRICOT-COMPLETS

RIETEN MEUBELEN

H. F. SCHMIDT

BAKKERSTRAAT 24

ARNHEM :: TEL. 1538

TEEKENINGEN OP AANVRAAG

VELE INDISCHE
DANKBETUIGINGEN

dat, maar door meer praktische kunde, opdat
zij straks zal worden een goede, verstandige
vrouw en moeder, een steun voor den man, een
steun voor hare kinderen. Dat is ook in den
grond het doel van onze vereeniging en
daarom is deze naam ook aan onze vereeni-
ging gegeven.”

Hoezeer deze nieuwe school in een gevoelde be-
hoefte voorziet, blijkt wel uit de mededeeling, dat
er 50 aanvragen zijn binnengekomen voor 24
plaatsen.

Bijlage II: Voordracht van mevrouw F. A. Vol-
kers—Schippers in de algemeene vergadering van
31 October 1927.

Ook de toen met verlof hier te lande vertoevende
directrice der Semarangse Van Deventerschool,
legde in haar voordracht den nadruk op het stre-
ven van wijlen Mr. C. Th. van Deventer, met de
woorden:

„Bij het streven van den heer Van Deventer
om Indië op te heffen, was de verzorging van
het onderwijs een zeer voorname factor.

„Hij zag verder in, dat de zoo belangrijke
gezinsopvoeding niet alleen een beter ontwik-
keld hoofd eischte, maar dat ook de echtge-
noote op een hooger peil moest staan — niet,
zooals vroeger, onder, maar naast den man.
De opvoeding van meisjes was dus urgent en
daarvoor waren scholen en voor de scholen
leerkrachten noodig. Deze leerkrachten, al-
thans de Inlandsche, ontbraken geheel, en zoo
achtte de heer Van Deventer kweekscholen
voor opleiding van Inl. onderwijzeressen het
eerst noodig.

„De leerlingen voor deze scholen waren er
ook niet; zoo stuurde hij dan eerst op de op-
richting van lagere scholen — de Kartini-
scholen — aan.

„Welk een ommekeer ten goede deze Kar-
tinisholen al hebben te weeg gebracht in zoo
menig Inlandsch gezin, zal ik nu niet naar
voren brengen. Uitbreiding van dit lager on-

derwijs stuitte op een tekort aan leerkrachten.
Daarom lag het voor de hand, en was het ge-
heel volgens de wenschen van den heer Van
Deventer, dat de oprichters der Van Deventer-
school er oorspronkelijk een kweekschool voor
Inl. onderwijzeressen van wilden maken.

„De Directeur van Onderwijs en Eeredienst
raadde dit af, omdat toen juist te Salatiga een
gouvernementskweekschool zou geopend wor-
den, de eerste voor Inlandsche meisjes. Dit ge-
beurde in 1918.

„Door nog andere omstandigheden wijzigden
zich nog eenige malen de plannen van de op-
richters, maar zooals de school in 1921 officieel
geopend is en dus nu al ruim 6 jaar bestaat,
is ze een school voor voortgezet onderwijs ter
opleiding van vrouwelijke Inlandsche leer-
krachten voor het voorbereidend onderwijs
— Fröbelonderwijzeressen dus — waar veel
tijd wordt besteed aan huishoudonderwijs en
kinderverzorging.”

Bijlage III: Indrukken van een bezoek aan Kar-
tinisholen en aan de Semarangse Van Deventer-
school.

Mevrouw Chr. J. Cohen Tervaert—Koch, die hare
indrukken weergaf, begon met te zeggen:

„In alle Kartinisholen zonder uitzondering is het
eerste, wat den bezoeker treft, de eigen sfeer, een
sfeer, die ontstaat uit de warme liefde van het on-
derwijzend personeel voor zijn taak (hoorden wij
niet een der onderwijzeressen zeggen, dat zij nooit
meer aan een andere school zou willen werken, nu
zij eenmaal aan een Kartinishool werkzaam
was), uit de wederzijdsche genegenheid van leer-
meesteressen en leerlingen, uit het vertrouwen van
de kinderen in de onderwijzers(essen). Teekenend
is b.v. dat de meisjes bijna zonder uitzondering ver-
langen naar het einde der vacaties. Het moge waar
zijn, dat het werk, dat den kinderen thuis vaak
wordt opgedragen, minder in hun smaak valt dan
het werk op school, toch zou de school het moeten
afleggen tegen het „tehuis”, ware het niet, dat de

FIRMA WAGNER

RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
SPECIALITEIT FIJNE VLEESCHWAREN

ARNHEM

JANSSTRAAT 31 :: TELEF. 478

*****

* Zadel- en Koffermakerij

* **J. B. PAS Jr. - ARNHEM**

* Bloemstraat 70

* Levering van alle soorten Hut- en Mailkoffers

* Reparatie-inrichting.

* Aanbevolen voor de Vereeniging „Oost en West”

*****

BOULEVARD-GARAGE

PRINSESSESTRAAT

TELEFOON 1939 - ARNHEM

Vert. **OVERLAND-WHIPPET**
WILLYS-KNIGHT Automobielen

LUXE VERHUUR

Banketbakkerij W. J. PAALMAN JZ

JAC. CREMERSTRAAT 44a - ARNHEM

WIJ LEVEREN UITSLUITEND PRIMA GEBAK

BESTELT U EENS

school meer geeft, dan onderwijs alleen. Het
overigens niet te miskennen, dat de meeste meis-
jevoeren in de hogere klassen, werkelijk be-
voelen aan ontwikkeling en kennis.

„Een aardig tafreeltje is het speeluurtje. In
overdekte speelplaats verschijnt een Inlandsche
vrouw met een groote pan rijst en toepijs. In
lange rij staan de meisjes, elk gewapend met
en lepel en koopen voor zeer geringen prijs
bordje „nasi”. Eén der onderwijzeressen zit er
en proeft het eten, dat natuurlijk goed en smak-
zaam zijn moet. Het is een lange rek van half 8
uur; met een hongerige maag valt het leeren zo-
en buiten de school snoeprij of eten koopen
streng verboden. Deze maatregel is dus in alle
zichten goed en voldoet zeer.

„De vrees wordt wel eens geuit, dat het Inl. me-
te Westersch zal worden; dat zij de Javaansche
bruiken en gewoonten zal afleggen en met een
nische Westersche cultuur zich verheven zal
boven haar landgenootjes, die geen Holland-
onderwijs hebben genoten. Door het onderwij-
personeel wordt er naar gestreefd het Ooster-
karakter zooveel mogelijk te bewaren onder het
brengen van Westersche kennis en beschav-
ing. Alle leerlingen der verschillende scholen, in de
gere klassen althans, dragen de keurige Javaans-
kleederdracht. In de laagste klassen ziet men
kinderen wel uitgedost in tarlatan en katoen-
jurkjes, maar dat aantal wordt in elke hogere
klasse geringer en verdwijnt ten slotte in de 4de
5de klasse geheel.”

In verschillende scholen wordt gelukkig ook
een Javaansche onderwijzeres het hantieren
In allen deelen wordt dus gestreefd naar de be-
ning der levenskunst.

* *

Op Maandagmiddag j.l. werd in het gebouw
gentia te 's-Gravenhage de jaarlijksche algeme-

vergadering van de Vereeniging Kartinfonds, onder leiding van den heer mr. A. M. Joekes gehouden, welke o.m. werd bijgewoond door den regent van Meester-Cornelis, den heer Abdoerachman, en den raden Ajoë.

Na afloop der vergadering werd een kleine film vertoond, betrekking hebbende op de Buitenzorgsche Kartinschool.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Japan en de „Nanyo“.

Bij een beschouwing der problemen, die zich in het Verre Oosten en in koloniale gebiedsdeelen voordoen, acht *De Loc.* (3/11, blz. 51) het allereerst noodig de gebeurtenissen in die landen nauwlettend te beschouwen om haar eigen beteekenis. Het verrijgen dier gegevens en het goed begrip daarvan kan dan gevraagd worden in hoeverre de situatie elders wellicht aanwijzingen bevat voor ons zelf. Daarnaast staan dan de feiten en gebeurtenissen in ons omringende landen, die rechtstreeks op Ned.-Indië betrekking hebben. Men zou kunnen spreken van een *drievoudig verband*: Wat in Azië rond den Pacific gebeurt is op zich zelf voor Ned.-Indië altijd van beteekenis; een enkele maal kan zich iets voordoen waarbij een *vergelijking* enige waarde kan hebben, en ten laatste staan bepaalde gebeurtenissen elders *rechtstreeks* met Ned.-Indië in verband.

Over de „Nanyo“-politiek van Japan zal een uitvoerige beschouwing het licht zien. Voor heden zegt *De Loc.* er dit van: In Ned.-Indië blijken sommigen geneigd de voorzichtigheid wat ver te drijven. Dit zou zeker niet erg zijn, vooral omdat deelingen van een zeker soort voorzichtigheid in Japan zelf heel wat hinderlijker zijn, zoo daarmee het tevens een zeker misverstand gepaard ging. Bij doelen nu op de vragen door het Volksraadslid, *Colonel Kiës*, aan de Regeering gesteld inzake de mogelijkheid van overdracht eener *concessie op Borneo aan Japansche belangen*. Afgezien van de medes van dit speciale geval, moet wel bedacht worden, dat een *verspreiding van belangen* voor Indië wenschelijk is; dat *buitenlandsche kapitaalbelegging*, zoo zij naar vele nationaliteiten gedifferentieerd is, van staatkundige beleekenis voor Ned.-Indië is en dat die beteekenis zou worden vermind, indien zou blijken dat men Japansche belangen daarbij weerde. Het is onjuist te zeggen dat in geval van oorlog daardoor een aanleiding tot interventie zou zijn geschapen. Een „aanleiding“ is schending van neutraliteit vindt iedere mogendheid, die haar zoekt; en de mogendheid, die hier eigen belangen heeft, maar hier wél de belangen van anderen aanwezig weet, zal zoo een „aanleiding“ eerder zoeken dan indien zij door bevestiging onzer neutraliteit ook eigen hier gevestigde belangen beveiligd weet. Het zou te betreuren zijn, indien een zekere „Japan-ophobie“ er toe leidde, dat deze waarheid vergeten werd.

Aandacht verdienen: het *Bat. Nwsbl.* (1/11, 3de bl. „Stakingen te Shanghai“), het *Soer. Hbl.* (27/10, 2de bl. „De Olie-concessies der Oost-Borneo Mij.“; 31/10 „Algemeen commercieel overzicht“, X.; 31/10 „Nieuwe conjuncturen“, *H. Reynst* te Parijs; 1/11 „In onverkende wateren“, B. te Brussel; 2/11 „Een Zuid-Afrikaansche trek“, „De beteekenis van Palestina voor Engeland“, *De Sum. Post* (9/11 „Hooftsteden“, „De Sovjet“), de *Deli Courant* (9/11 „Europas slappe regeerders“, *H. Deterding*; 10/11 „De koningsfeesten in Japan“) en de *Java-Bode* (6/11 „De belangstelling van Albert Thomas“).

De I. S. D. P.

Den 27sten Oct. werd te Weltevreden gehouden de algemeene vergadering der Indische Sociaal-democratische Partij (*De Loc.* 30/10, blz. 19). Aanzakelijk waren met het bestuur mee, een twintigtal belangstellenden, onder wie eenige dames en Indische menschen. De voorzitter, de heer J. E. Stokvis, heeft zijn denkbeelden uiteen omtrent den staatkundigen toestand. Sedert de vorige vergadering is veel veranderd; de verhoudingen zijn verscherpt, maar zijn tevens zuiverder geworden. Er heerscht in de koloniale politiek meer. Wij zijn thans genaderd tot een politiek van enkele machten. De heele wereld wordt beheerscht door twee machten, die niet gelijk in kracht zijn, maar wel even sterk. Het is de periode van de koloniale duidelijkheid, maar tegelijkertijd van de koloniale complexiteit, waarbij het Westen staat tegenover het Oosten, de economisch sterkere tegenover de economisch zwakkere, het vreemd nationaal geweld tegenover het eigen nationaal ideaal. Spr. ontrent de vervolgens zijn denkbeelden omtrent de ethische koloniale politiek en zette uiteen, dat wij ons in staatkundig nationaal en economisch opzicht in een crisisperiode bevinden. Vooral in economisch opzicht is de Oos-

VLEESCHHOUWERIJ EN SPEKSLAGERIJ

E. VAN STRAALLEN

Uitsluitend eerste kwaliteit vleesch
Spec. in fijne worst en vleeschwaren
Per stuk en machinaal gesneden

Theresiastraat 325 (hoek Cornelis-Houtmanstraat)
Telefoon 71836 — DEN HAAG — Telefoon 71836

terling ten achter; het is zoo juist, wat de heer Helfferich in zijn afscheids-interview heeft gezegd over de politieke en economische ontwikkeling van Indië, waarbij hij er op wees, dat „Indonesië“ politiek een grotere zelfstandigheid kan ontplooiën, maar economisch is het niet vooruitgebracht. Volgens schetsste spr. de positie van de I.S.D.P. en haar taak in dezen crisis-toestand. Voor ons is — zeide spr. — het koloniaal probleem de strijd tegen het kapitalisme. Hoe staat nu de nationalist in zijn taak en zijn eigen strijd tegenover dit kapitalisme? Hij staat er ook tegenover en dat is het eenige aankrakingspunt met ons, maar niet omdat het „kapitalisme“ is, maar omdat het „uitheemsch“ is. Voor de nationale vrijheid is één der voorwaarden niet de economische gelijkwaardigheid met dengene van wien die vrijheid moet worden verkregen, maar de mogelijkheid welke aanwezig is, om de economische krachten vrij te kunnen ontplooiën. Het is onze taak deze volken hierin bij te staan en spr. betoogt dat dit behoort tot de goede sociaal-democratie. Er zijn ook verschillen. In dit verband stond spr. stil bij het verschil in de methode van den strijd. De agitatorische strijdwijze kunende verklaren, kunnen wij — aldus spr. — haar niet voor onze rekening nemen. Ons wordt wel eens tegengevoerd: Gij strijdt voor de nationalist, maar gij strijdt voor hun bourgeoisie. Hierin is wel degelijk iets goeds en spr. schetste de mogelijkheid van het ontstaan van een nationaal socialistische partij, nationalistisch strijdend naar buiten, en socialistisch naar binnen, in welk ontwikkelingsproces de I.S.D.P. veel nut kan stichten. Spr. opende daarna de vergadering en deelde o.a. mede dat van het voornemen om de *vakbeweging* te behandelen, is afgezien wegens de onmogelijkheid van een goede voorbereiding; het wordt uitgesteld tot de volgende jaarvergadering.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (31/10 t/m 6/11, „Verlagen en overzichten van den Volksraad“), *De Loc.* (31/10, blz. 37 „Leert men het nooit“), het *Soer. Hbl.* (31/10, 3de bl. „Links en de Suiker“, Z.; 1/11, 3de bl. „Volksraadcommentaren“, Z.), *De Sum. Post* (8/11, 2de bl. „De publicatie van Timboel“) en de *Deli Crt.* (8 en 9/11 „Mr. A. M. Joekes over Indië“).

Voorts bespreekt het *Soer. Hbl.* (24, 25, 23 en 29/10) de „Landbouwnijverheid in Djokjakarta voorheen en thans“ en de *Deli Crt.* (5/11) de „Poënaale Sanctie en de Mijnbedrijven“.

Afscheid van majoor Rhemrev.

Den 3den November werd aan majoor Rhemrev door de officieren te Padang een afscheidsfeest aangeboden. Denzelfden avond werd majoor Rhemrev in de sociëteit „Ons Genoegen“ door de burgerij als blijk van waardeering voor hetgeen hij voor Sumatra's Westkust gedaan had, verschillende geschenken aangeboden, tot welk doel een comité was samengesteld. Het woord werd gevoerd door de heeren Krol en Hoogenraad en door het hoofd van de vereeniging „Adat Minangkabau“, die namens de Inlandsche ingezetenen dank bracht aan majoor Rhemrev, dat hij gezorgd had dat de Inlandsche bevolking bevrijd werd van den terreur der communisten. Daarna werden door den heer Van Tijn met een kort woord de verschillende geschenken overhandigd. Majoor Rhemrev bedankte de burgerij en de Inlandsche ingezetenen voor de blijken van waardeering. De f 300 welke meer zijn ingezameld dan de geschenken aan maj. R. gekost hebben, schonk maj. R. aan „Indisch Bronbeek“. (*Deli Crt.* 5/11).

Den 8sten en 9den Nov. verklaarde de Regeerings-gemachtigde in den Volksraad, dat maj. Rhemrev niet strafbaar was, ofschoon hij aansprakelijk is voor de excessen zijner ondergeschikten. Spr. wees op de groote moeilijkheden bij de demping van de onlusten ter S.W.K. Thans is het achter de schrijftafel gemakkelijk oordeelen. Bij de critiek behoudt de Regeering waardeering voor het optreden der militairen. (*Deli Crt.* 8 en 9/11).

Wij verwijzen naar *De Loc.* (24/10, blz. 37 „Onrecht“), het *Soer. Hbl.* (24/10, 3de bl. „Militaire affaire“, Z.) en de *Java-Bode* (3/11 „Nog communisten in Bantam“).

Bali.

Prof. Sylvain Lévy, Fransch oriëntalist, heeft eenige maanden geleden Bali bezocht. Hij wilde lontarboeken zien; o.a. om zich een denkbeeld te vormen van hetgeen nog de gewijde lectuur is van de Hindoeïsten op Bali. Een zeer groote rijkdom kwam toen voor den dag van werken, die in tot dunne latjes geprepareerde bladstrooken van den

Maison „Nelly“ - Scheveningen

Neptunusstraat 146 (bij Parklaan) - Tel. 52747

DAMES KAPSALON

GROOTE SORTERING IN DIVERSE PARFUMS

lontarpalm gegrift, tot bundels geregen, het dierbaarst bezit vormen van de bevolking. Eenvoudige lieden bleken eigenaars van groote bibliotheken. Uit het onderzoek bleek dat het Hindoeïsme op Bali niet minder gedrenkt is met vroeger volksgeloof, dan de Islam in Midden-Java gedrenkt is met Hindoeïsme en andere overleveringen. Thans verblijft *prof. Berg* gedurende zes weken op Bali ter sorteering der in het Lontarmuseum aanwezige lontars en voor de catalogisering van alle op Bali in de dessa's aanwezige lontars. Twintig schrijvers zijn hem toegevoegd. *Dr. Goris*, toegevoegd aan den Oudheidkundigen Dienst, wordt op Bali geplaatst, eveneens ter bestudeering der lontars, zoo ook van de koperen oorkonden en van de Balineesche feesten. Zeer vele der zeer oude lontars en koperen oorkonden zijn in oud-Kawisch en oud-Javaansch geschreven, zoodat vele bezitters deze zelf niet kunnen lezen. De bedoeling is, dat *dr. Goris* voor meer ontwikkelde Baliërs een cursus zal openen, ter bestudeering van het oud-Kawisch en oud-Balisch. Het Balische en Javaansche schrift is gelijk. *Prof. Sylvain Lévy* schreef kort geleden aan resident Caron, dat een zijner beste leerlingen van de Universiteit te Calcutta, eveneens kenner van het Sanskriet, bereid is om voor twee jaren naar Bali te komen, ter bestudeering der lontars. Het probleem der Balische gebeden acht de professor zeer gecompliceerd; noch in Nepal, noch in Calcutta, noch in Madras kent men deze gebeden, alhoewel er wel aange troffen worden, die analoog zijn. De studie en onderzoekingen van al deze internationale geleerden zullen ongetwijfeld binnen afzienbaren tijd hoogst interessante mededeelingen mogen doen verwachten, voerspelt het *Soer. Hbl.* (27 en 29/10, 3de bl.).

In het *Soer. Hbl.* van 2 Nov. (2de bl.) schrijft „Bali-Djati“ over „*Locale Raad op Bali*.“ Begin 1929 wordt in de verschillende onderafdeelingen een locale- of een onderafdeelingsraad ingesteld. Hiervoor zijn de Baliërs der Regeering groote dankbaarheid verschuldigd; welvaart en vooruitgang wordt van den lokalen raad op Bali verwacht. Verder bevat het *Soer. Hbl.* nog artikelen over „*Nationale wederopbouw*“ (29 en 30/10, Z.) en „*Het Diëng-plateau*“ (13 en 27/10).

Diepzee-onderzoek in Ned.-Indië.

Een wetenschappelijke expeditie wordt in Nederland uitgerust, onder leiding van den heer Van Riel, die zich zal bezig houden met diepzee-onderzoekingen in Ned.-Indië. In hoofdzaak zal de chemische samenstelling van het zeewater, de diepten der zeeën, zeeën, vissen, en planten worden bestudeerd. De Ned.-Indische Regeering zal de expeditie krachtig steunen. In het *Soer. Hbl.* (27/10, 2de bl.) constateert *ir. A. Visser* dat er van de *zeefauna in Indië* betrekkelijk weinig bekend is. Uit exemplaren in Artis te Amsterdam en de Diergaarde te Rotterdam blijkt het, dat in de tropische zeeën een rijkdom en schoonheid van dierenleven is te vinden, waarvan velen zich geen voorstelling kunnen vormen. Ook de merkwaardige verzameling van den heer Soumokil op de „Ita“ te Arnhem getuigde hiervan. Het vissen zal bij de expeditie bijzaak zijn; voor dit onderdeel van het onderzoek zullen geen specialisten aan boord genomen worden. Volgens schr. is dit een leemte, waarin zou moeten worden voorzien. Vooral moest worden getracht de grotere bewoners der diepzee te vangen en te bestudeeren („*big game fishing*“); schr. betwijfelt of de diepzee in Indië bijzonder arm aan bewoners zou zijn. Van wetenschappelijke zijde is het „*big game fishing*“ overal op aarde nog weinig beoefend. Getuige de publicaties van Mitchell Hedges, een Engelsch geleerde, leven in de diepzee, o.a. bij Panama, nog ontzaglijke onbekende monsters. Het bleek hem, dat haaien van 7 M. lengte door andere dieren van reusachtige afmetingen werden vervolgd en verslonden; sommige haaien toch vertoonden diepe wonden en littekens, welke duidelijk aantoonde, dat die groote beesten van tonnen zwaarte door geweldige zeemonsters dwars in den bek waren genomen, zooals een snoek een voortje te pakken heeft. Bij stelselmatig onderzoek der wijde stille zeeën in Ned.-Indië, zou kunnen blijken dat daar nog groter zeemonsters leven dan de 11 M. lange haai, die onlangs op Nieuw-Guinea aanspoelde. Ook de *zwaardvisch* komt in Indië voor. De door Denemarken uitgeruste diepzee-expeditie onder leiding van Joh. Schmidt, zal ook onderzoekingen verrichten in onze Indische wateren en daarbij o.a. de levensgewoonten van de *zeepaling* bestudeeren. Schr. vraagt zich af: **Kunnen ook**

MODE-ACADEMIE J. & G. DE GRAAFF

ANNA PAULOWNA STRAAT 18a :: DEN HAAG

Degelijke Vakschool ter opleiding van Dames en Meisjes tot Costumière, Coupeuse en Leeraren in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak. Het onderwijs wordt door **ERVAREN LEERARESEN** gegeven. Vraagt prospectus. — **BEGIN CURSUS 2 JANUARI 1929.** G. DE GRAAFF.

onze Hollandsche biologen niet dergelijk werk verrichten door dit onderzoek aan „big game fishing” te verbinden? Het groote publiek, ook in het buitenland, zou dan met veel meer belangstelling de verrichting der expeditie gadeslaan.

Een Indische Foto-centrale. Indië en relief.

Te Weltevreden is opgericht de fotografische afdeling van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen (*De Loc.* 29/10, bl. 5). Toen het Encyclopedisch Bureau te Weltevreden werd opgeheven, werden de collecties foto's en teekeningen aan het Bat. Genootschap geschonken. De *fotocentrale* heeft thans een drietal collecties: *negatieven*, *diapositieven* en *films*. De negatieven staan ten dienste van ieder; tegen zelfkosten kan men zich elk aantal afdrucken verschaffen, met volle vrijheid die te reproduceeren, onder voorbehoud dat bronvermelding plaats heeft. Er is een geografische en een ethnologische indeeling. *Gepoogd wordt de beschikking te krijgen over negatieven, waarop door de eigenaars geen prijs meer wordt gesteld; als tegenprestatie kan men gratis een dozijn afdrucken van het negatief ontvangen.* De diapositieven zijn vooral van belang voor onderwijsdoeleinden en ten behoeve van lezingen. Hierin komen voor een serie foto's en lantaarnplaatjes van de Engelsche expeditie naar het Sneeuwgebergte in N.-Guinea, die geschonken werden door den heer Boden Kloss van het Raffles Museum te Singapore, zoomede de lumière-platen van Tasilo Adam. De films zijn geserveerd voor wetenschappelijke doeleinden, en niet voor het publiek beschikbaar. Er zijn er een 50- tot 60-tal van wetenschappelijke expedities, reizen van den G. G. enz.

Naar *De Loc.* (29/10) verneemt wordt in het Museum van het Bat. Gen. van K. en W. een groote reliefskaart van den Indischen archipel vervaardigd. Men verkrijgt een gezicht in vogelvlucht over alle eilanden en omringende zeeën. De geheele fysieke samenstelling, de geheele opbouw van het Indische land wordt direct duidelijk. Vooral voor het onderwijs kan een dergelijke kaart groote diensten bewijzen, omdat het juist voor kinderen zeer moeilijk is zich het juiste beeld van een berglandschap voor te stellen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Indonesische nationale bank.

De redacteur van de *Bintang Timoer* komt op tegen de beweringen, de „leugens” van *De Kroniek* inzake de Nationale Bank en deelt mede wat er op de besloten oprichtingsvergadering der P.P.P.K.I. tijdens het congres besproken en besloten is.

Men zou een commissie benoemen uit leden van de P. S. I., de P. N. I. en B. O. en iemand van de Levensverzekering Mij. Boemipoetera. De Studieclub had toen haar ontwerp voor de werkwijze der Bank klaar en ook was er een van den heer Tjokroaminoto, terwijl Dr. Samsi voor de huishoudelijke regeling zou zorgen. Alles was dus zoo goed als gereed; het wachten was nog slechts op een *neutraal* ontwerp, opdat geen der oprichtende vereenigingen er bezwaren tegen kon hebben en een *nationale* bank kon worden opgericht. Ook de godsdienstkwestie werd er buiten gelaten.

De Levensverzekering Mij. Boemipoetra zou dadelijk een kwart van het gestorte kapitaal inbrengen als de Nationale Bank geen godsdienstigen grondslag had.

In de maand October moest de begroting klaar zijn en ze is ook klaar gekomen, zoodat de commissie een behoorlijk ontwerp voor de ware nationale bank heeft kunnen indienen.

Besloten is dat de P.P.P.K.I. en ook geen der andere vereenigingen eenige inmenging als aandeelhouder zal hebben, opdat de bank zelfstandig zal staan.

De bank wordt beschouwd als een product van de Indonesische beweging; voor een bank was politieke inmenging niet goed. Dat is dus de thans bestaande Indonesische Nationale Bank te Soerabaja, een bank opgericht met instemming van alle vereenigingen, ofschoon deze geen aandeelhouders zijn.

De Hollandsch-Chineesche scholen.

Het Mal.-Chineesche blad *Perniagaan* is van oordeel dat de Hollandsche kranten, die — meestal

op grond van het gebrekkige Hollandsch in verzoekschriften — het Hollandsche onderwijs aan Inlanders en daarmede gelijkgestelden een mislukking noemen, de verborgen tactiek volgen om het volksonderwijs te onderdrukken, want het feit dat de Inlanders en Chineezers in de ambtenarij, handel en industrie als het ware het monopolie hebben van de lagere betrekkingen is natuurlijk een doorn in het oog van de vreemdelingen, waarvan velen uit hun positie verdrongen worden. Het resultaat van die tactiek is reeds te zien. De houding van de onderwijsleiding is veranderd, ook ten aanzien van de Chineezers. De Hollandsch-Chineesche scholen wil men verminderen en men gaat Maleisch-Chineesche scholen oprichten.

Elders zegt hetzelfde blad dat men „wat ons aangaat” de H. C. S. geheel mag afschaffen. De Hollanders zelf zullen daar den meesten last van hebben. Ze zullen dan meer Maleisch of Engelsch moeten leeren. De Chineezers zullen zich wenden tot het nationalistisch onderwijs, dat zal opbloeien en via China zullen zij in Engeland, Frankrijk, Duitschland of Amerika gaan studeeren. De band met Nederland zal veel verslappen.

Diversen.

Een medewerker van *Het Licht* (orgaan van den Jong-Islamieten-Bond) te Jogjakarta vestigt de aandacht op een artikel van een zekeren Adi Negoro, waarin deze de tegemoetkomende houding der Europeesche Staten ten opzichte van den Islam verdedigt heeft gemaakt. Schrijver waarschuwt er tegen den Europeeschen Staat met het volk te verwarren, of met de menschen individueel. Toch erkent hij dat men niet alles voor goede munt moet aannemen, daar de christenen wel bijbedoelingen kunnen hebben. In verband daarmede brengt hij de woorden van den ex-G.-G. Idenburg in herinnering, waarbij verklaard werd dat de kerstening van Indië alleen de handhaving van het Nederlandsche gezag kon waarborgen. Tot zijn geloofsgenooten roept schrijver: „Vereenigt U, organiseert U!”

In de *Matahari Indonesia* te Medan wordt een spottende opmerking geplaatst over de studieverloven naar Nederland aan Inlandsche ambtenaren op Java toegestaan. De volkshoofden en radja's op de Buitenbezittingen deelen niet in deze gunst en kunnen desnoods op eigen kosten gaan. Eenig nut voor de bevolking verwacht het blad er evenwel niet van, terwijl de kosten beter waren besteed aan onderwijs voor de bevolking.

De speciale medewerker van hetzelfde blad op Java geeft een schema van hoe hij zich de a.s. Indonesische republiek denkt, want, hoewel men het misschien niet is volgens Westersch begrip, voelt men zich zelf wel rijp voor zelfbestuur. Het is de koloniale suggestie die hier vigeert, waardoor men zich onmondig voelt. Men zou trouwens in de posities, waarin men zelf te kort schiet, zich kunnen voorzien van vreemdelingen, terwijl, door de wijziging in het regeeringsstelsel op democratischen grondslag, de volksvertegenwoordigers het volk niet meer naar eigen inzicht zullen leiden.

Het Jav.-nationalistische blad *Sedjo Tomo* te Jogja deelt mede, dat van Regeeringswege aan de politieke vereenigingen de verplichting zal worden opgelegd het een of ander onderscheidingsteeken te voeren, dat aan de goedkeuring der Regeering zal worden onderworpen. De vereenigingen, die een niet goedgekeurd onderscheidingsteeken voeren, zullen vanzelfsprekend minder vrijheden hebben. Er wordt gevraagd of deze maatregel wellicht dient om de non-coöperatieve vereenigingen aan banden te leggen.

In verband met het door Semaoen gedane voorstel om zich van de nationale beweging in Indië te bedienen om aan te zetten tot revolutionaire actie, merkt de nationale *Pewartu Deli* te Medan op, dat van haar kant er herhaaldelijk op gewezen is dat van zekere ongewenschte zijde invloed op de nationale actie wordt uitgeoefend.

Om nu gevaar en onlusten te voorkomen, acht het blad het noodig dat aan de gezonde nationale beweging niets wordt in den weg gelegd, opdat zij zichzelf kan zijn en blijven, ondanks communistisch drijven.

Nog steeds hoopt men in de kringen der Indonesische beweging dat de Regeering alsnog termen zal vinden om de interneering van Dr. Tjipto op te heffen in verband met zijn verkiezing tot Volks-

raadslid. Het Mal.-Chineesche blad *King Po* te Batavia zegt dat men uit de motieven die Tjipto aangevoerd om zijn verkiezing te aanvaarden, kan dat hij geen voorstander is van geweld-tiek. Want hij wil in den Volksraad zitting nemen met de bedoeling om de vrijheid openlijk te laten en zodoende onlusten te voorkomen. Dr. Tjipto zou het jammer zijn indien de Regeering interneeringsbesluit niet wilde intrekken.

Het Mal.-Chineesche blad *Pewartu Soerabaja* wijst op de plannen van de linkerzijde in den Volksraad om den Landvoogd te verzoeken Dr. Tjipto Batavia in plaats van te Banda te doen wonen. Het blad wijst er op dat de Regeering haar positie dezen maatregel en door Tjipto tot den Volksraad toe te laten versterken zou. Deze zou een eerlijk oprecht vijand wezen en steeds gentleman blijven.

Oost- en West-Ind. Literat.-Oversicht

Beelden uit de Oostkust van Sumatra.

Den 28en November hield de heer C. J. van Kopen, oud-gouverneur van Sumatra's Oostkust in Kol. Instituut te Amsterdam een voordracht lichtbeelden over genoemd gewest, naar aanleiding waarvan de Ind. Mercur (van 5 Dec.) het volgende schrijft:

Spreker verplaatste ons allereerst in het 1863, toen Nienhuys de hand aan den ploeg sloeg leidde ons toen van Cremer naar het heden, begon dus met tabak, met tabak alleen. Er niets anders in het Deli van toen. Maar enkele ondernemingen begonnen naast tabak koffie te kweken en het werd uitsluitend koffie, toen de door op elkander volgende crises werd getroffen. Later kwam de tabak er boven op en liep het met de koffie, voor welk product in 1906 eindelijk heelemaal geen toekomst meer was. Waarop rubber kwam in den vorm van den rubber. En na rubber kwam de thee in de zuidelijker gelegen deelingen daarna de vezelcultuur, ten slotte oliepalm.

Het was een Hollander, die het eerst tabak, Italiaan die het eerst koffie, een Belg met Afrikaansche ervaring, die het eerst oliepalmen ter Oostkust is met die weinige woorden geschetst.

Toen er nog slechts tabak groeide — den tijd de echte „Deli-matjem” — bestond alleen de plant, dan kwam er heel lang niets en eindelijk kwam die arme eerste controleur, die van Java naar werd gezonden om het Nederlandsche gouvernement te vertegenwoordigen. Maar de plant heerschte oppermachtig! Nu is ook dat anders worden. In den loop der tijden kwamen de ambtenaren, kwam de Raad van Justitie en de arbeidsinspectie, werden langzamerhand de staatsmachtsmiddelen uitgebreid. En thans heeft voorbeeldige samenwerking tusschen planterbestuur, dat — het wordt niet met het oog op planters gezegd — beschikt over 1300 man politie, 300 man stadspolitie te Medan en vier gades militairen. De ruggesteun van het gezag S. O. K.

Spr. huldigde vervolgens de nagedachtenis den heer Cremer, stichter van de Deli Plantersvereniging o.a., die Nienhuys' arbeid voortzette in het moderne Deli schiep.

Na de Deli Plantersvereniging kwam haar zuster, de A.V.R.O.S., aan de beurt, waarna symbolieke woorden werden gewijd aan de zelfbestuurders, in het bijzonder aan de vroegere sultans Langkat en Deli.

De heer Van Kempen schetste, aan de hand cijfers ook, de opkomst van het gewest en wijzen opnieuw Deli groeien van het gebied met éénen Europeaan, Nienhuys, tot de vermaarde tuurstreek van heden met 8000 Europeanen, bij achtereenvolgens ook alle uitingen van cultuur (in de betekenis van beschaving) aan de kwamen. Spr. deed hier en daar recht aan het particulier initiatief, aan wat de ondernemingen voorterden op het gebied van onderwijs en ziekenzorging, bijv. de scholen en hospitalen van schappijen als Senembah, Arendsburg en de Mij. werden geroemd, maar nog helderder hadden kunnen worden belicht dat juist Deli werd tot het thans is door het particulier initiatief. Waar echter de dienst der Volksgezondheid en andere uitingen van overheidszorg op dit bijzondere gebied niet werden vergeten. Herinnert men zich nog de sterfte in het onderhavige gewest in 1906 droeg 4 % en in 1925 slechts 0.6 %?

Naast de paedagogische en hygiënische verandering bleef die op geestelijk gebied niet achter, wordt wel eens gemeend, dat zulks juist in het niet het geval was. Ook hieromtrent deed spr. scheidene mededeelingen om dan te behandelen bronnen van volkswelvaart.

Over de bevolkingsrubber o.a. (uitvoer in 1927: 1600 ton), over de in belangrijke toenemende groentencultuur op de vroeger

WAAROM DRAAGT IEDER GAARNE LIJNKAMP'S KLEEDING?
OMDAT IEDER ZEKER WIL ZIJN, DE BESTE KLEEDING TEGEN DEN BILLIJKSTEN PRIJS TE BEKOMEN EN DIT BIJ LIJNKAMP INDERDAAD HET GEVAL IS

LIJNKAMP'S Kleedingmagazijnen

GROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT
THOMSONLAAN, H. FAHRENHEITSTR.

...gehouden Karo-hoogylakte, over de tabak... waaromtrent de volgende cijfers merkwaardig... uitvoer in 1900 223.731 pakken, in 1910 193 pakken, in 1920 145.507 pakken, in 1926 144 pakken.

...goed denkbeeld van de ondernemingsrubber... geven voorts deze cijfers: uitvoer in 1922 1000 ton, in 1927 63.000 ton.

...weet men, dat de Oostkust van Sumatra 50 %... den rubber-uitvoer van geheel Ned.-Indië voor... rekening neemt en tegenwoordig per jaar... 1000 ton rubber meer exporteert dan Java?

...om ten slotte op één gebied nog enkele cijfers te...
 in 1913 was in het gewest belegd f 207.000.000... Nederlandsch en vreemd kapitaal, in 1927... 106.500.000. Van die bedragen was in 1913... 18 % Nederlandsch kapitaal in 1927 51.96 %.

...de heer Van Kempen eindigde met een beroep... op allen, hier en ginds, wien deze zaken ter... te gaan, om te waken dat ze worden afgedaan... een wijze die den voorspoed van het gewest niet... gevaar zal brengen.

De omroep-zender Holland-Indië.
 Radio-Expres van 7 Dec. meldt: De werkzaamheden aan den nieuwen zender, die... worden wordt gebouwd voor de „PHOHI” (Philips... roep Holland-Indië) zullen in den loop van de... and December zo ver gevorderd zijn, dat deze... nchtige korte-golf zender met proefuitzendingen... kunnen beginnen.

De ijverige amateurs in Indië, die reeds zooveel... angrijke waarnemingen uitvoerden over de ont... gste van de uitzendproeven van PCJJ, zullen... reeks Kerstmis met verduubelde toewijding aan... ne toestellen zitten te luisteren. Ook menige... amateur zal naar de gelegenheid zoeken om een... ke van deze eerste proefuitzendingen op te... en, die de wereldaether hem als Kerstgroet uit... land brengt.

sterker dan ooit zal dan bij allen die in Indië aan... Moederland denken, de wensch opkomen naar... spoedig begin van den geregelde omroep, waar... Nederlandsche kunst en wetenschap, ontspan... en wijding over de geheele wereld worden ver... eed. Daar deze zender, die met 130 KW. primaire... rgie tot de grootste omroepzenders van de wereld... ekend mag worden en geheel en al door de Ne... landsche industrie is gebouwd, zal men de eerste... nding terecht beschouwen mogen als een bij... der feit in de annalen van de Nederlandsche... io, al ontbreekt dan ook hierbij het verrassende... ment, dat geheel Nederland deed opkijken, toen... 12den Maart 1927 voor het eerst de stem van... Eindhovenschen laboratoriumzender in de Oost... gehoord.

Koloniale Studiën.
 De Oct.-afl. opent met een artikel van Prof. Mr. van Vollenhoven getiteld „Regeling van de in... sche rechtspraak”. De schr. heeft verschil... le bezwaren tegen den tekst van het op 11 Juni... aan den Volksraad aangeboden ontwerp eener... nnantie tot regeling van de inheemsche recht... raak; zijne slotsom luidt dat het ontwerp op... ow in den smeltkroes dient te gaan, wil men... en verordening in het Staatsblad brengen die... er meer kwaad doet dan goed. — De hr. J. de... ard wijdt eene beschouwing aan de uit- en in... cijfers van Sumatra's Oostkust en trekt er con... ies uit voor de toekomst. — Prof. Mr. H. Wes... artiktelt over „De betrekkelijke zelfstandigheid... Regeering tegenover het Parlement in Neder... nd”. — Dr. B. J. F. Steinmetz schrijft over de... ningspolitiek der Indische gemeenten. — Mr. R... in brengt het vraagstuk aan de orde, wat moet... den verstaan onder „Inwendige aangelegen... en” van Ned.-Indië (bevoegdheden van Gouv... eraal, Volksraad enz.). — Voorts bevat deze... een aantal boekbesprekingen en overzichten van... publicaties.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.
 De Dec.-afl. vestigt A. H. de Meester-Obreen de... dacht (in woord en beeld) op het Indische... nderwerk van een jong en veelbelovend kunste... H. Paulides. — Mr. J. G. Huyser geeft het... gedeelte eener belangwekkende beschouwing... Indonesische muziekinstrumenten, met tal... kenrige afbeeldingen. — De hr. J. H. B. Jaspers... zijn historische artikelenreeks voort over het... „Nieuw Victoria” te Amboina; ook hierbij toe... gelijk illustratiemateriaal.

Haagsch Maandblad.
 Prof. Mr. F. J. H. Cowan schetst in de Dec.-afl... het Haagsch Maandblad het ontstaan, den aard... de werking van de Poenale Sanctie op de koelie... contracten in Ned.-Indië. Schr. neemt de P.S... bescherming tegen hen die in de laatste tijden... zo luid op ontijdig verhaaste afschaffing... dringen; hij is van meening dat de afschaffing... ns doorgezet, een ramp zou zijn voor de buiten... eesten; er is z.i. voor het Nederlandsche volk en... al voor zijn parlement dat c.q. de beslissing in... bij uitstek imperiale aangelegenheid zal heb...

ben te nemen, reden genoeg om zich tegen de be... koring van suggestieve leuzen te pantseren.

Dezelfde afl. bevat nog eene bijdrage van S. Kalf: Borneo, toekomstland. Schr. wijst op de... mogelijkheid, dat dit „grootte leegte land”, gezien de... expansie-politiek welke drie of vier groote mogend... heden voorstaan, wellicht reeds in de naaste toek... komst onder de aandacht zal vallen en dat, wan... neer het buitenlandsche kapitaal zich op dit terrein... begeeft, daarmee een krachtige factor tot de op... komst van het groote eiland in het leven zal worden... geroepen. Wat schr. toejuicht, beter vreemd kapi... taal, dan geen kapitaal; alleen: Nederland hand... have zijn eerstgeboorterecht en wake er voor dat... er door machtige kongsijs geen staatjes in den... Staat gevormd worden. „Kleinstaateri” is er op... Borneo reeds genoeg.

De Indische Mercur.
 No. 49 (5 December), Berichten van de afd. Hand... delsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 40. Onderzoek van gom van Acaria decurrens uit Ne... derlandsch-Indië, door M. J. van Royen (met ill.). — Bereiding van suiker uit riet in fabrieken in... Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Huldiging Prof. Mr. M. W. F. Treub (met portret). — Petroleumvraagstukken. (Overzicht eener voor... dracht van Jhr. Ir. J. C. van Reigersberg Versluys). — Kultuurberichten. — Kleine mededeel... n. — Financiële berichten en verslagen, zoome de... overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum... van het Kol. Inst. geeft recente rubber-literatuur.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.
 Hoofdzakelijke inhoud van No. 18 (27 Oct.). De... vereniging van administrateurs „In Terra”. — Het Proefstation voor Thee te Buitenzorg, door Dr. C. P. Cohen Stuart. — Klein landbouw. Immigratie... naar Australië, door W. A. Schrauwen. — Wel... vaartpolitiek in Indië (ontleend aan de Tijd). — Het wereldverbruik van tabak.

Indisch Tijdschrift van het Recht.
 Onder het opschrift „Ned.-Indisch of indonesisch... agrarisch recht” schrijft Prof. Mr. G. J. Nolst Trenitè in afl. 3/4 van deel 128 van Het Recht in Ned.-Indië, een repliek tegen de aanvallen welke Mr. ter Haar en Dr. Logemann in hetzelfde tijdschr. plaat... sten, ter bestrijding van Prof. N. T.'s opvatting van... het agrarisch rechtelijk vraagstuk der Indische... woeste gronden. Uit het betoog blijkt weder ten... duidelijkste het groote verschil van inzicht om... trent het adatgrondenrecht tusschen Prof. Nolst... Trenitè en Prof. van Vollenhoven, wiens voetsporen... worden gedrukt door genoemde auteurs.

In dezelfde afl. wijdt Mr. B. ter Haar Bzn. nog... eene verhandeling aan de ontwerp-regeling op de... inheemsche rechtspraak in rechtstreeks bestuur... gebied (het ontwerp-zelve is als Bijlage er bij af... gedrukt). — De rest van den inhoud is samen te... vatten onder de algemeene benaming: Jurispru... dentie.

Dienst van den Mijnbouw.
 Inhoud der Wetenschappelijke Mededeelingen... No. 10. Mollusken aus dem Neogen von Atjeh in... Sumatra, von K. Martin. — Ueber einige Juvaviten... von Ceram (Molukken), von J. Wanner. — Het... genus Pellatospira in het Indo-pacifische gebied... door J. H. F. Umbgrove.

Curaçao.
 Het 30 Nov. Nr. van „Het Nederlandsche Zeewe... zen” brengt een vrij uitvoerige, in nogal popu... lairen vorm gegoten beschouwing van F. G. over... geschiedenis, land en volk van Curaçao. Goede... kaarten ter oriëntering en interessante plaatjes... vergezellen den tekst.

Tropisch Nederland.
 Inhoud van afl. 16 (30 Nov.). Iets over wajang... wong (historische bijzonderheden), door S. Kalf... (met afb.). De onrust in Indië en hare oorzaken... Java, V, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Be... schrijving van in 1927 genomen proeven tot invoer... van Oost-Indische ananas in Nederland, door Ir. W. Spoon (met afb.).

* * *

Overzicht van overgedragen bevoegdheden in her... vormd gebied. [Bevat o.a. een tabellarisch overzicht... van de in de gewesten West-, Midden- en Oost-Java... aan de Gouverneurs overgedragen dan wel voorbe... houden bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtin...

gen, welke te voren werden uitgeoefend door de... Regeering, de Departementshoofden en de Hoofden... van gewestelijk bestuur]. Weltevreden, Lands... drukkerij.

Sea-surface temperatures on some steamer rou... tes in the Malay Archipelago, by Dr. H. P. Ber... lage Jr. (Kon. Magnetisch en Meteorol. Observa... torium te Batavia. Verhandeligen No. 21).

Sumatra's palm-oil industry. The packing and... handling problem (with illustrations). (Holland's... Import and Export Trader, Dec. '28).

De nieuwe 1 C + C-berglijn locomotieven Serie... 1600 voor de Staatsspoorwegen op Java, door Ir. W. J. G. de Baas. — Beveiliging van het treinver... keer op de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië, door H. P. Brugman (met ill.). (Spoor- en Tramwegen... Jaarg. I, No. 11, 27 Nov. '28).

Petroleumvraagstukken. Voordracht, gehouden... in de verg. van het Kon. Inst. van Ingenieurs op... 11 Oct. 1928, door Jhr. Ir. J. C. van Reigersberg... Versluys. (De Ingenieur, 1 Dec. '28).

Godsdienst, eeredienst, toevenarij en bijgeloovig... heid bij de Heidensche Keieezen, door Pr. J. van... den Bergh (II. Eeredienst). Met afb. (Annalen van... het Missiehuis te Tilburg. Dec. '28).

Levensbericht van Prof. Mr. L. W. C. van den... Berg, door S. J. van den Berg. (Handelingen Maat... schappij Ned. Letterk. 1927-28).

Wat ik op mijn Indische reis zag, door Dr. H. C. Rutgers. Met portret en platen. (Kampen, J. H. Kok). [Eenvoudig geschreven indrukken van een... reis over Sumatra en Java, Ceylon, Egypte].

Van oerbosch tot cultuurgebied; een schets van de... betekenis van de tabak, de andere cultures en de... industrie ter Oostkust van Sumatra, door Dr. T. Volker. (Uitgave van de Deli-Planters-Vereeniging).

Bare'e Nederlandsch Woordenboek met Neder... landsch-Bare'e Register. [Met voorbericht van de... uitgevers M. L. Adriani-Gunning en S. J. Esser]. Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van... Kunsten en Wetenschappen. (Leiden, E. J. Brill).

Suriname.

Verschenen is de Memorie van Antwoord op het... Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende... de Surinaamsche begrooting voor 1929.

Op allerlei gronden schijnt het den Minister... toe dat bij deze begrooting de tijd nog niet is ge... komen om voet te geven aan de gedachte, dat reeds... een nabij verschieft voor Suriname betere dagen zou... brengen. Het optimisme, waarvan de afgetreden... Landvoogd in dit opzicht blijkt gaf in den aanhef der... Memorie van Toelichting tot het ontwerp der voor... loopige begrooting acht hij onvoldoende gefundeerd.

Omtrent het uitblijven van een algemeen plan... van het ten aanzien van Suriname te volgen beleid... verwijst de Minister naar hetgeen te dier zake werd... medegedeeld in de Memorie van Antwoord op het... Voorloopig Verslag der Eerste Kamer nopens de... begrooting van Suriname voor 1928: „De gedrags... lijn bij het vooruithbrengen van een in verval geraakt... gebiedsdeel te volgen, laat zich niet voor eenige toe... komstige periode vastleggen: zij wordt beheerscht... door de conjunctuur van elk afzonderlijk oogenblik... en in stede van heilzaam, zou een dergelijk plan... zelfs schadelijk kunnen werken, omdat men zich... onwillekeurig er door gebonden zou achten en aldus... op eenig oogenblik zou komen tot maatregelen, die... niet meer aan de eischen van dat tijdstip zouden... voldoen”. De Minister was tot de slotsom gekomen... dat, vóór alles, de krachten dienen te worden ge... concentreerd op bevordering van den landbouw... inzonderheid van het landbouw-grootbedrijf, om... dat langs dezen weg eene stijging van het algemeen... welstandspeil van het gewest het best in de hand... kan worden gewerkt.

De Minister betreurt het dat het nationale kapi... taal, ondanks de van Landswege verleende facili... teiten, er nog niet toe is overgegaan zich krachtig... voor de cultures in Suriname te interesseeren en... aldus de plannen van den Ondernemersraad voor... dat gewest tot volle verwezenlijking te brengen.

FAMILIE PENSION

NASSAUPLEIN 29 - DEN HAAG - TELEF. 13765

Schitterende groote Salons en Slaapkamers met Bad, benevens Eet- en Conversatiezaal, Centrale Verwarming, vaste Waschtafels, koud en warm stroomend water, prima Keuken

Nochtans ontbreken moedgevende verschijnselen hier niet ten eenenmale.

Voor de oprichting van gouvernementsondernemingen of voor de instelling van gemengde bedrijven gevoelt de Minister niet veel. Zijne Excellentie heeft ook bezwaar tegen het denkbeeld van kapitaalverschaffing aan particuliere ondernemingen, door van overheidswege gedurende eenige jaren eene matige rente te garanderen.

Vergissen wij ons niet dan had de Minister bij de openbare behandeling van de begroting van Suriname voor 1928 nadere overweging van dit denkbeeld van den oud-gouverneur Staal toegezegd.

Nadat de adviezen van de thans afgetreden Gouverneurs van Suriname en Curaçao waren ontvangen, heeft de Minister omtrent den inhoud daarvan en omtrent enkele bij hem gerezen vragen het oordeel gevraagd van den vroegeren voorzitter (oud-Gouverneur Staal) van de commissie, welke voor de herziening der Regeeringsreglementen praedicties had uitgebracht. Diens antwoord is kort geleden ontvangen en thans bij den Minister in studie.

Het vraagstuk van de grensregeling is thans in behandeling bij den Minister van Buitenlandsche Zaken te wiens behoefte door het Departement van Koloniën nog eenige inlichtingen worden verzameld.

Omtrent de waterleiding voor Paramaribo zegt de Minister dat, wil die het daarvan op hygiënisch gebied verwachte resultaat opleveren, dan wel tot verplichte aansluiting zal moeten worden besloten.

De Minister zet uitvoerig uiteen waarom niet tot verhooging van de heffing bij uitvoer van bauxiet wordt overgegaan.

In overweging is eene wijziging van de verloffregeling voor uit Nederland uitgezonden landsdienaren, ten doel hebbende om dezen aanspraak te doen verkrijgen op buitenlandsch verlof met daaraan verbonden vrijen overtocht, na zes jaren onafgebroken dienst in Suriname en Curaçao.

* *

„De West” van 9 Nov. schrijft:

In de tweede helft van deze maand denkt de Amerikaansche journalist Floyd Gibbons, vergezeld van vier makkers, een kruistocht te maken per vliegmaatschappij naar de landen aan de Caraïbische Zee, waarbij ook Paramaribo zal worden aangedaan. Het doel van den tocht is gegevens te verzamelen, welke gepubliceerd zullen worden en om luchttochten populair te maken.

Eveneens heeft een andere Amerikaansche vlieger, kapitein Joseph M. Patterson, mede-eigenaar van de Chicago Tribune en directeur-hoofdredacteur van de Daily News van New-York, het voornemen tusschen 1 December a.s. en 1 Februari 1929 met een zeevliegtuig een tocht te maken naar de West-Indiën. Ook deze vlieger denkt Suriname aan te doen.

* *

„De West” van 26 October brengt weer nieuws over petroleum in Suriname:

„Het strafgeding tegen den heer Houdelet, vervolgd wegens oplichting, heeft er toe geleid, dat opnieuw in Nickerie boringen op kleine schaal zijn ingesteld naar petroleum, ditmaal onder toezicht van de justitie.

De heer Houdelet beweerde, dat hij — grieven hebbende tegen den heer Koker — niet met dezen wensch samen te werken en hem ten onrechte had medegedeeld, dat het onlangs aangevoerd monster olie afkomstig was van Paradise. Het monster zou echter niet van Paradise zijn, maar wel van een andere plaats in Nickerie, namelijk den Corantijnpolder. Hij bood aan om het gouvernement de plek te wijzen, waar hij zijn monster genomen had in genoemden polder.

De rechter van instructie en de advocaat-generaal, later gevolgd door den gouvernementsscheikundige, zijn daarop met den verdachte naar Nickerie gegaan, die onder scherp toezicht (om geknoei uit te sluiten) een boring heeft verricht tot vijftien of twintig meter diepte. Door de boring werd grond opgebracht, welke doortrokken was met een olieachtige vloeistof, welke eenigszins den reuk had van petroleum.

Van deze vloeistof is een monster in de stad gebracht, hetwelk thans wordt geanalyseerd door den Gouvernementsscheikundige, den heer J. W. van Dijk. Deze is reeds in Nickerie begonnen met dit onderzoek, dat thans in de stad wordt voortgezet. De heer Houdelet blijft inmiddels onder politietoezicht.

In het nummer van 13 November deelt „De West” mede er in geslaagd te zijn zekerheid te bekomen, dat het uit Nickerie aangevoerd monster olie bij scheikundig onderzoek gebleken is petroleum te zijn.

„Wij zijn — aldus De West — dus nu inderdaad een stapje verder, al is er nog geen reden om hoera te roepen. Want als de grond aan de oppervlakte wat petroleum uitzweet, is dit nog geenszins het bewijs, dat in de aarde deze vloeistof in exploitable hoeveelheid voorkomt. Maar wel is er o.i. thans alle aanleiding om het onderzoek voort te zetten.”

Tot zoover „De West”.

Maar nu vragen wij ons af: is de heer Houdelet de hem vergezellende heeren niet te slim af geweest? Wij denken hier aan de truc om goudkorrels tegen kwartsrotsen te schieten en daaruit „goudhoudende” monsters te slaan.

Uit de mededeelingen van „De West” blijkt niet of het monster uit den Corantijnpolder overeenkwam met het monster eerst door den heer Houdelet vertoond, als afkomstig van Paradise.

* *

Het „Amsterdamsch Effectenblad” van 30 Nov. schrijft:

Het Nederlandsche kapitaal toont nog steeds zeer weinig belangstelling voor Suriname. En ook van de Deutsche plannen, waarvan destijds met eenigen ophef melding werd gemaakt, wordt niets meer vernomen. Verheugend is het daarom opnieuw activiteit te bespeuren.

Door hoofdzakelijk Belgische geïnteresseerden is in Den Haag met een kapitaal van f 1.000.000 opgericht de Algemeene Industrie Maatschappij. Reeds zijn concessies verkregen voor boschcomplexen van resp. 250.000 en 73.000 H.A. Het ligt in de bedoeling de bosschen eerst op hun houtrijkdom te exploiteren en later over te gaan tot de koffie-, sisal- en cassave cultuur. De terreinen zijn direct voor zeeschepen bereikbaar; een gedeelte is reeds in exploitatie genomen.

* *

Verschenen is het voorloopig verslag der Tweede Kamer over het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 2 Juli 1928 tot nadere wijziging en aanvulling van het reglement op het beleid der Regeering in de kolonie Suriname, van de Surinaamsche Bankwet 1928 en van de wet van 2 Juli 1928 tot toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank.

Betwijfeld werd of aan de wijziging wel behoefte bestaat; de in de wet gebruikelijke terminologie moge niet meer met de gebruikelijke in overeenstemming zijn, dit maakt wijziging nog niet noodig.

Herstel van de fout wordt door het voorgestelde ontwerp niet bereikt.

Curaçao.

De begrooting voor 1929.

De Memorie van antwoord op het Voorloopig verslag Hoofdstuk XI (Koloniën) is staatsrechtelijk een belangrijk stuk.

Na de mededeeling, dat de Kroon zich met de in Curaçao vastgestelde begrooting verenigd heeft, leest men: „Waar de ondergeteekende tegenover de Staten-Generaal verantwoordelijk is voor het ten aanzien van Curaçao gevoerd beleid, wordt op de vrijheid van gedachtenwisseling tusschen Volksvertegenwoordiging en Regeering omtrent de het gewest betreffende vraagstukken in geen enkel opzicht inbreuk gemaakt door het feit, dat, in gevallen als de onderhavige, eene Curaçaosche begrooting niet voor vaststelling bij de wet in aanmerking komt. Hij acht het echter niet van belang ontbloeit hieraan aanstands de opmerking te verbinden, zulks meer in het bijzonder met het oog op de luidens het Voorloopig Verslag door sommige leden tijdens het afdeelingsonderzoek te berde gebrachte en hieronder nader ter sprake komende aangelegenheden, dat, nu het gegrond uitzicht bestaat, dat, voor het sluitend maken van zijne begrootingen, het gewest voortaan den steun van het Moederland zal kunnen ontberen, thans de sfeer niet alleen is geschapen, maar ook zal moeten worden behouden, voor eene ruime toepassing ten aan-

zien van Curaçao van het beginsel, dat aan artikel 61, tweede lid, der herziene Grondwet ten grondslag ligt.”

Intusschen laat de wet op de staatsinrichting van Curaçao op zich wachten.

Opgesomd worden de in 1928 genomen voorstellen tot verdere doorvoering van de onderhavige gelijkstelling, en meegedeeld, dat de nog overblijvende maatregelen (uitzendingskosten, verplaatsingskosten, huur- en instandhouding van onderwijsinrichtingen, pensioenen) slechts geleidelijk zullen kunnen worden genomen, daar zij ruim f 175.000.— zullen kosten.

Omtrent de belastingvrijdom der bovenwindsche eilanden deelt de minister mee, dat die, voor zover bekend, nog niet bij den Kolonialen Raad aangehangig is gemaakt. Onder herhaling, dat tot plan geleid heeft de overweging, dat van vermindering van den druk der landsheffingen een langrijke verlichting van den minder bevredigden economischen toestand der bevolking daar te verwachten, deelt de minister mee, dat hij kan inzien, dat een zoodanige, immers verlagende van de kosten van het leven medebrengende, cale maatregel, waartegenover belangrijke besparingen op de uitgaven, ook wat betreft de inkomsten, zullen komen te staan, op zich zelf onjuust zou zijn, noch dat daaruit noodzakelijk een smelhandel op groote schaal van sterken drank worden geboren. „Wat dit laatste betreft”, aldus minister, „is integendeel te verwachten, dat verwezenlijking van de bestaande plannen smokkel van het Fransche naar het Nederlandsche gedeelte van St. Martin tot het verleden zal behoeven. Men kan er in elk geval van verzekerd zijn, dat het Bestuur ten deze zich waakzaam betonen.

Dat met den hiervóór bedoelden maatregel alle de economische moeilijkheden, waaronder de derhavige eilanden gebukt gaan, niet zullen overwonnen, en dat de terugslag van den voorspelden benedenwindsche eilanden geen onverminderd voordeel aan de noordelijk gelegen groep heeft gebracht, geeft de ondergeteekende grif toe.”

De gouverneur belooft bespreking met den nieuwen gouverneur.

Vanzelf zal dan het oude plan-Helfrich wel sprake komen.

De minister vreest niet, dat de K. R. de belasting der bovenwindsche eilanden zal verwaarloosen.

Een betrouwbaar overzicht van de uitgaven bate dezer eilanden over 1927, 1928 en 1929 kan de minister niet geven.

In zake de gewapende politie is een bevredigende oplossing verkregen.

De vraag of de medewerking der Staten-Generaal bij de totstandkoming der W.-I. begrooting op Oost-Indische leest moet worden geschoeid, de regeering onder de oogen zien „bij de voorbereiding van de herziening der ... Regeeringsreglementen.”

Strengere straffen.

De Kantonrechter op Curaçao heeft een auto-stuurder, die met doodelijk gevolg een meisje is aangereden, veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf, en een anderen, die een autobus liet ontregelen, waarbij verschillende personen letsel bekamen, zoodat één zelfs overleden is, tot dezelfde straf met openbare tewerkstelling, in beide gevallen met ontzetting van het recht om motorrijgen te besturen. Aldus meldt de *Amigoe*.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao:

1787

May 27

Is door mij ondergeteekende getrouwt in Teestwoordigheid van den ouderling Willem Schoon den Diaken Egidius van Eck

Abraham De Veer Johs. Zn. J. M.

en

Dorothea Elizabeth van Uytrecht J. D.

beide geb. op Curaçao.

N.B. Deze personen zijn door den Secretaris interim Anthony Beaujon ondertrouwt, dewijl door het overlijden der twee Predikanten voor de Kerkenraad niet konde geschieden; weshalven ook een Certificaat van den Secretaris voornoemd verzocht en verkreegen dat de drie geboden van Puye dezes Casteels zonder eenige verhindering of opspraak was geschied. Welk certificaat was dateerd 17 May Ao. 1787, geteekent Anthony Beaujon, Secret. ad interim.

R. Wildrik V. D: minister

Dit is de eerste akte van Ds. Wildrik.

Uit den Verren Vreemde.

Allerlei van overal.

brek aan belangrijke stof voor deze rubriek is voorwaar niet. Zelfs als men indachtig blijft dat mededeelingen of de beschouwingen zich hebben bepaald tot hetgeen voor ons inderdaad van belang is.

Wij voor dezen keer eens niet bij een of bij enkele punten toeven, maar verschillende onderwerpen opsommen, die als gebeurtenissen of als feiten van den dag een bonte rij vormen.

In Abyssinië of Ethiopië heeft de kroning van Haile Selassie, naast keizerin Zaoditoe, een nieuwen bestand in het leven geroepen, die er o.a. reeds toe heeft, dat de eerste stap gedaan is om de christelijke kerk onafhankelijk te maken van de orthodoxe kerk van Egypte en den patriarch te Alexandrië.

De havenstakingen in Australië zijn geëindigd, maar zij hebben aangetoond dat dergelijke conflicten in een staat, waar de regering uit de arbeidersrij gegroeid is, ook niet te vermijden, en evenmin gemakkelijk te beëindigen zijn.

Volgens mededeeling van de Chileense legatie in Den Haag, zijn door de geweldige aardbeving in Chili, de steden Talca en Constitucion bijna geheel verwoest, Chellan, San Fernando en Curico zwaar beschadigd. 't Aantal doden overtreft 250, dat der vermist gewonden 600. Met den opbouw der steden is almedelijk weer een begin gemaakt.

Naar aanleiding van de circulaire, welke de Emigratie-Centrale Holland aan 18 gemeentebesturen in de Noordelijke provincies heeft gezonden inzake de aangenomen emigratie van een beperkt aantal landarbeiders naar Canada tegen het a.s. voorjaar, heeft het hoofdbestuur van den Nederl. landarbeidersbond een brief gericht aan al zijn leden met de opwekking, die emigratie in de toekomstige overweging te nemen voor hun kinderen, die aan de gestelde voorwaarden voldoen en die gezond en sterk zijn en den noodigen durf bezitten om het verre land met energie te werken aan de verrijking van een beter bestaan, dan ons land hun kan bieden. In den brief wordt verder nog mededeeld, dat het in de bedoeling der Emigratie-Centrale Holland ligt, aan de emigreerende personen gedurende drie maanden les te doen geven in de Nederlandsche taal.

De Engelsche onderstaatssecretaris voor de dominiens Ormsby Gore heeft in antwoord op een desbetreffende vraag in het Lagerhuis verklaard, dat het tusschen Zuid-Afrika en Duitschland gesloten handelsverdrag geen inbreuk maakt op de behoudende preferentiele rechten, welke de andere landen van het Britsche rijk bij den invoer van hun producten in Z.-A. genieten. Goederen, in Duitschland gemaakt, hebben dezelfde rechten als die in andere landen gemaakt, behalve indien deze vallen onder een preferentiele tariefbehandeling, welke onder een speciale wet der Unie voor andere delen van het Britsche imperium geldt. In dat geval kan Duitschland geen rechten doen gelden op dergelijke goederen bestaande in minimumtarieven of tariefreducties.

In Pretoria acht men den tijd rijp voor den opbouw van een eigen Afrikaansch tooneel, niet alleen als tijdsverdoening, maar in zulk een vorm, dat het kan helpen aan de vorming van het karakter en de ontwikkeling der beschaving van het volk. Onder leiding van dr. M. L. du Toit van het Transvaalse universiteitscollege, is thans een Afrikaanse Tooneelbond gesticht, of thans de hoofdleiding daarvan vastgelegd te Pretoria.

Terwijl de bekende Simon-commissie in Britsch-Indië zoo door bomaanslagen, non-cooperation, boycots, protesten van allerlei aard heen wandelt, dat wel de „beruchte" commissie genoemd kan worden, mag de commissie-Butler in Engeland ook niet verkregen of verschaft bevrediging bogen. Wij hebben t.d.p. vermeld, dat vertegenwoordigers van de Vorstenstaten in Br. Indië, die een andere gemeenschap vormen, dan het onder rechtstreeksch bestuur staande deel van Br. Indië, naar Londen zijn gekomen, waar een regeerings-commissie, onder Sir Harcourt Butler, de vele grieven der Indische vorsten had te onderzoeken. Die commissie heeft wel de rechtsgeleerden raadsman der vorsten, Sir James Scott, beraadslaagd, de vertegenwoordigers ook wat mogen in 't midden brengen, maar de gewenschte vrije discussie is 't niet gekomen. De delegatie gaat onvoldaan naar Indië terug. In Indië zijn de onderdanen in de Vorstenstaten niet meer tevreden met de autoeratische staatsbestuur, zoodat er drang naar en uit alle richtingen te wachten is.

De klanken van de kroningfeesten te Kioto, van keizer Hirohito en zijn gemalin Naga Ko, die gevestigd hebben afgelegd van het voortbestaan van de oude traditiën in het zich verjongende Oosten. De Vereenigde Staten schijnen er behagen in te hebben met tegenstellingen te spelen. Zoodat de Volkenbond, eigenlijk een schepping van Wilson,

in zijn rijk geen genade vond, zoo ondervindt het Kellogg-pact thans in den Senaat zoodanig verzet, dat Coolidge er wel eens tegenover zou kunnen komen te staan, zoodat Wilson tegenover zijn schepping gesteld is. De Amer. vloot wordt al maar sterker en grooter gemaakt.

Paraguay en Bolivië zijn beide lid van den Volkenbond, zij nemen ook deel aan de Pan-Amerikaansche Conferentie, die onder leiding van Coolidge thans te Washington wordt gehouden, doch noch 't een, noch 't ander heeft hen weerhouden van een gewapend conflict in te zetten.

Italië is zoo bedacht op kolonisatie van Tripolis, op uitbreiding van zijn Afrikaansch gebied ten koste van Frankrijk, en op de overname van het aan dit land toegekende Volkenbondsmandaat over Syrië, dat het wenschen in deze richting te pas en te onpas overal bij weet te halen.

Naar aanleiding van het vonnis geveld door het Hof van gezworenen der Seine in het proces tegen Modugno, den moordenaar van den Italiaanschen vice-consul Nardini, dat in Italië algemeen veel te mild wordt geacht, is de publieke opinie in Italië, in pers, bij betoogingen, enz. heftig tegen Frankrijk te keer gegaan. Tusschen de verklaringen door komen telkens klanken voor, die ook betrekking hebben op de spanning, welke tusschen de twee landen bestaat als koloniale mogendheden.

Voor de Fransche regering was 't niet prettig juist in dezen tijd zelf ook aangevallen te worden over haar politiek in Syrië. Bij de behandeling van de begroting van Oorlog in de Kamer van afgevaardigden stelde de socialist Sixtus Quenin voor het daarheen te leiden dat Frankrijk zijn mandaat in Syrië weer in handen van den Volkenbond zou stellen. Poincaré kwam zelf tegen dit voorstel op, maar hij was toch nog niet zeker van een overwinning, zonder er de kwestie van vertrouwen bij te stellen. Het voorstel werd daarop wel aangenomen met 389 stemmen tegen 200, maar deze tegenstand was, onder de gegeven omstandigheden, zeker niet gering te noemen.

China alles nieuw aan 't opzetten. Twijfel omtrent zijn binnen- en zijn buitenlandsche politiek. Geen week zonder spannend nieuws.

Voor ons is van bijzonder belang, dat er een commissie voor Overzeesche zaken is ingesteld, wier taak zich zal uitstrekken tot bemoeienis met de buiten het Rijk van het Midden gevestigde Chinezen. Nederlandsch-Indië heeft herinneringen en nieuwe aanwijzingen hoe vrijmoedig China een dergelijke taak durft opvatten.

Koning Aman Oellah van Afganistan werd op zijn beurt gevangen door den drang om mee te gaan in de beweging die het Oosten in vrij nationalisme doet verlangen naar het prijsgeven van de oude nationale instellingen om deze om te zetten in Westersche nabootsing. De paradox van het Oosten door het Westen tegen het Westen voor het Oosten. Weer op andere wijze dan in Turkije, waar de dictator de republiek beheerscht, en dan in Perzië, waar hij zich op den troon geplaatst heeft, maakt in Afganistan de koning, na een reis door Europa, zieh, met zijn gemalin zelf tot den hervormenden dictator, en daar hij geen andere macht hiervoor van den troon te verdrijven heeft, meent hij in korter termijn, in sneller tempo te kunnen handelen. Of hij hierin naar wensch zal slagen? Zonder slag of stoot gaat 't in elk geval niet. Verscheidene stammen teekenden verzet aan. In de grensstad Jalalabad werd een koninklijk paleis in de asch gelegd. De koning stelde zich zelf aan het hoofd der troepen, die het verzet zouden breken. Met moderne wapens, w.o. vliegtuigen, werd opgerukt. Toch bleek de kracht van de verzetsbeweging voldoende om de hoofdstad Kaboel zelf te bedreigen. De regering is den toestand meester gebleven. Van de verzetslieden zou een 1000-tal den dood hebben gevonden. Aman Oellah heeft zoo zijn eigen revolutie gewonnen: door zijn persoonlijk aandeel in den strijd is hij in grootheid gestegen. Maar de in de bergen teruggetrokken stammen en strijders zijn niet onderworpen.

Hebben wij nog lang niet alles opgesomd? Daar heeft u gelijk aan. Er zou uit den verren vreemde, in korte opsomming, nog een even lange reeks allerlei van overal aan deze feiten van den dag zijn toe te voegen.

Berichten der Afdelingen.

Afdeling 's-Gravenhage.

TABAKS-FILM.

Voor de leden van de Afdeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" had Vrijdag 7 December j.l. des middags en des avonds in het Trianon-Theater, Prinsestraat alhier, de vertooning plaats van de *Tabaksfilm*, welwillend afgeestaan door het Tabaksbureau te Amsterdam en opgenomen door den heer Willy Mullens.

De leden waren in grooten getale opgekomen,

zoodat het Theater zoowel des middags als des avonds goed bezet was.

Na eene inleiding van den Voorzitter, den heer F. van Peski, waarbij hij hulde bracht aan het pionierswerk van den heer Nienhuys en de Delianen in het algemeen, die in Deli zulk prachtig werk verrichten, werd tot het afdraaien der rolprent overgegaan. Deze geeft een duidelijk beeld van den grooten omvang der tabaksondernemingen in Deli en biedt tal van interessante kiekjes in het bedrijf.

Het zou ons te ver voeren om in alle bijzonderheden van de tabakscultuur te treden, doch geven wij in het kort wat verdoend werd, weer.

Wij zagen o.a. het rooien van de oerboschen, de ontginning der velden, het zaaien, uitplanten en dunnen der tabakspianten, de wijze waarop deze tegen zon en regen beschut worden, het mesten en sproeien, de pluk der verschillende bladen, bescherming tegen ziekten en insecten, en drogen in de schuren, het sorteeren en fermenteeren en het pakken, merken en wegen van tot de verzending van voor de fabricage geschikte tabak. Ook kregen we een duidelijk beeld van het bouwen der schuren en woningen. De film toonde ons voorts de immigratie uit Java, China en Britsch-Indië, de hospitalen, waaruit de groote zorg voor de werknemers blijkt. Interessant was ook het beeld, hetgeen we van hen kregen, buiten hun arbeid, terwijl het slot ons de terugkeer toonde der koelies en het verloop naar Holland van de Europeanen.

Alle beelden waren mooi en goed verzorgd; zij gaven ons een waar beeld van de hooge trap van ontwikkeling der tabakscultuur in Deli.

't Was een zeer goed geslaagde voorstelling, welke dan ook met bijzondere aandacht door de aanwezigen werd gevolgd en met een hartelijk applaus werd begroet, waarvan een groot gedeelte ongetwijfeld den heer Willy Mullens toekomt.

De Secretaris,

J. C. BAUDOIN.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posten en Telegrafie brengt het volgende onder Uwe aandacht:

LUCHTPOST VOOR INDIE.

Met het vliegtuig, dat in den morgen van 10 Dec. van Schiphol naar Ned.-Indië is verrokken, werden 31 zakken luchtpost vervoerd met een totaal gewicht van 248,550 K.G. bruto en 239,150 K.G. netto. Er behoefde dus geen correspondentie achter te blijven.

De zending bevatte 13242 brieven (waarvan 9594 met voorrang), 3246 briefkaarten (waarvan 1793 met voorrang), 44 drukwerken (waarvan 11 met voorrang) en 19 postwissels (zonder voorrang), totaal 16.551 stuks.

Hiervan werden aangeteekend verzonden, met voorrang 1380 brieven en 38 briefkaarten en zonder voorrang 67 brieven en 13 briefkaarten.

Het ontvangen luchtrecht bedraagt voor stukken met voorrang f 14.221.25 (waarvan recht wegens voorrang f 4.469.55), voor stukken zonder voorrang f 3.589.55, totaal f 17.810.80.

KERST- EN NIEUWJAARSTELEGRAMMEN.

Zoodat reeds werd gemeld, zal ook dit jaar van 20 December af tot en met 3 Januari a.s. de gelegenheid bestaan om tegen verlaagd tarief Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen te verzenden.

Voor de eerste maal zullen dergelijke telegrammen worden toegelaten in het verkeer met Engeland en met Tsjecho-Slowakije. De tekst van deze telegrammen is vrij, mits uitsluitend een Kerst- en/of Nieuwjaarswensch bevattende, en moet gesteld zijn in verstaanbare taal, voor Engeland in het Nederlandsch, Engelsch of Fransch, voor Tsjecho-Slowakije in het Nederlandsch, Engelsch, Fransch, Duitsch of Tsjecho-Slowaaksch. De prijs voor deze telegrammen bedraagt 6½ cent per woord met een minimum van 75 cent, zijnde de helft van den prijs van een gewoon telegram.

Voor de Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen naar Oost- en West-Indië en Noord-Amerika kan een keuze worden gedaan uit 16 verschillende standaardteksten in de Nederlandsche taal of voor Noord-Amerika bovendien in het Engelsch. Ongeacht het aantal woorden van het adres, hetwelk echter tot het noodzakelijke beperkt moet worden, en van de onderteekening, welke ten hoogste 5 woorden mag bevatten, bedraagt de prijs per telegram:

Naar Nederlandsch Oost- en West-Indië: f 3.25.

Naar Noord-Amerika: f 2.50 of f 3.15, naar gelang de plaats van bestemming in het Oosten of in het Westen van de Vereenigde Staten of Canada gelegen is.

De overzending geschiedt naar Oost- en West-Indië uitsluitend per radio, naar Noord-Amerika

PIANO'S - VLEUGELS HARMONIUMS

EERLIJK DUURT HET LANGST,

dat klinkt in onzen tijd misschien wat ouderwets, maar een bedrijf dat meer dan 30 jaar een naam hooggehouden heeft, kan er wel eenigszins over oordeelen

WIJ PRIJZEN ONS GELUKKIG,

handelaren te zijn in een artikel, waarover slechts zeer weinigen INDERDAAD VAKKUNDIG kunnen oordeelen

VOOR ONS IS DAN OOK

iedere verkoop, hetzij groot of klein, een zaak van belang, omdat het publiek op ons vertrouwt, want wij wenschen niet alleen DEGELIJKE instrumenten te leveren, maar ook aan ieder het instrument, dat juist-voor-hem geschikt is

WIJ HEBBEN HET DAN OOK

nooit te druk, om rustig en grondig nota te nemen van uwe speciale verlangens en mogelijke bijzondere omstandigheden

GOOSEN & SWAGERMAN

Pianohandelaren sinds 1895

Boekhorststraat 149 - Den Haag - Tel. 13051

17 DEC. A.S. OPENING van onze NIEUWE ZAAK

LAAN VAN MEERDERVOORT 100-100A

TELEFOON No. 37867

*****
Hotel-Restaurant VELSERBEEK
VELSEN, TELEFOON No. 504
 562.
 RUSTIG VERBLIJF :: PRIMA KEUKEN
 Aanbevolen Adres voor „Oost en West”
 *****

*****
C. VERSLUYS Jr.
 BOEKHANDEL OP ELK GEBIED
 KANTOORARTIKELLEN
 LEESPORTEFEUILLE
 MUZIEKHANDEL
 HET GESCHIKTSTE ADRES VOOR
 INDISCHE VERLOFGANGERS VOOR
REISLECTUUR
 HEERENSTR. 5 - RIJSWIJK
 TELEFOON No. 18798
 5716
 *****

H.H. Secretarissen der afdelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

KLEUTERHUIS „CLYNE DYCKE” te ZEIST

TEHUIS VOOR KINDEREN VAN ELKEN LEEFTIJD

zoo wel voor VAST-, als voor KORTER- of LANGER

VERBLIJF in de Vacantiedagen en bij op reis zijn van de Ouders

GELEGEN IN HET VILLAPARK, Fr. v. d. Pottenlaan No. 14, Telefoon: Zeist 346

Prospecti worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Directrice N. E. LANGEREIS

AANBEVOLEN DOOR DE VEREENIGING „OOST EN WEST”

op verzoek van den afzender ook via Commercial Western-Union, Londen P.Q. en Londen-Marconi. De aflevering in Nederland van de *buiten-Europeesche* Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen geschiedt op luxe formulieren, die uit *Engeland* en *Tsjecho-Slowakije* op de gewone formulieren.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

- A. Lovink, Ambtenaar voor Chineesche Zaken, Danckertstraat 35, 's-Gravenhage;
- Ir. A. Bregman, Landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst, Noorderburglaan 29, Voorburg;
- Mej. H. Craciunescu, Laan van Meerdervoort 542a, 's-Gravenhage;
- Mej. J. L. Hijmans, Laan van Meerdervoort 53, 's-Gravenhage;
- Mas Kisman, Van Kinsbergenstraat 22 (D), Amsterdam; *Allen gov.-arts bij den D. V. G.*
- Mr. P. G. Jansen, Hooge Morsweg 46, Leiden;
- Mr. L. J. J. v. d. Kaaden, Zonnelaan 1, Hilversum; *Beiden rechterlijk ambtenaar.*
- J. W. Speekenbrink, Gr. Hertoginnelaan 210, 's-Gravenhage;
- D. Aalbers, Amsterdamsche Weg 137, Arnhem; *Beiden onderwijzer bij het O. L. O.*

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

- R. J. Hobé, Opzichter 1e kl. van de Landsgebouwen, Daalschenweg 74, Nijmegen.
- Mr. Chr. A. de Vries, Sub-off. van Justitie bij den raad v. Justitie te Batavia, p.a. Javasche Bank, Amsterdam.
- J. P. van Straaten, Onderopz.-machinist bij de S.S. en Tr., Thomsonlaan 96a, 's-Gravenhage.
- P. J. Visser, Hoofdopz. Waterstaat en 's-Lands B.O.W., Lange Hilleweg 190b, Rotterdam.
- C. M. A. F. Gutjahr, Bedrijfsleider Strafvengenis Cheribon, Strijpschestraat 12a, Eindhoven.
- W. van der Klein, Hoofdagent 1e kl. bij de Veldpolitie, Haagdijk 127, Breda.
- Mej. A. C. de Haan, Verpleegster 1e kl. bij den Hospitaaldienst, Badhuisweg 10, Scheveningen.
- Mr. A. W. H. Bussink, Adj.-inspecteur van Financiën, Riouwstraat 56, 's-Gravenhage.
- J. A. van Beuge, Controleur 1e kl. bij het B.B., Galvanistraat 118a, 's-Gravenhage.
- G. Wacker, Opzichter voor de Landsgebouwen, Laan van Eik en Duinen 195, 's-Gravenhage.
- J. van Noortwijk, Onderwijzer der 1e kl. bij het O. E. L. O., Amstel 340, Amsterdam.
- Ir. Ngo Hok Go, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Van Weede van Dijkveldstraat 41, Den Haag.
- J. van der Werff, Dir. officier van Gezondheid 1e kl., Fred. Hendrikplein 17, 's-Gravenhage.

- M. J. Zaaijer, Officier van Gezondheid 2e kl., Bosh Rotterdam.
- H. J. M. Klaar, 1e Luitenant der Infanterie, Grotinnelaan 222, 's-Gravenhage.
- J. H. van Temmen, Lt.-Kolonel der Infanterie, v. Eik en Duinen 225, 's-Gravenhage.
- C. J. van der Meulen, ambt. 4e kl. (gr. II), In- en en Acc., Van Brakelstraat 2, 's-Gravenhage.
- A. Ph. W. Noordink, Inspecteur 1e kl. der Centrale Leuvenchestraat 13, Scheveningen.
- W. L. Rom, Wd. vakonderw. a. d. Ambachtskeboemen, Amsteldijk 138, Amsterdam.
- C. G. G. H. Huijsdens, Opz.-machinist b. d. S.S. Balistraat 28, 's-Gravenhage.
- G. E. Croese, Onderopz.-machinist b. d. S.S. Balistraat 28, 's-Gravenhage.
- C. J. van Mansum, eerstaanw. geneesheer b. d. bilinmijnen, Clivialaan 8, Heemstede.
- Mej. J. Polak, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. Poste-restante, Dieren.
- K. H. Storbeck, opz. b. h. Marine-Etablissement S. baja, Seehausen (Altmark) Schultov. 3.
- Mevr. B. Hofland, geb. Baudoin, Hoofdtelefoniste b. h. Telefoonkantoor te Weltevreden, Pensioners, Wanningstr., Amsterdam.
- V. Ch. W. Borst, Beheerder 2e kl. bij 's-Landspant te Soerabaja, Regentesselaan 12, 's-Gravenhage.
- Mr. W. Holthuis, Adj.-inspecteur van Financiën, linastraat 32, 's-Gravenhage.
- A. G. P. Fortgens, Leeraar b. d. Techn. school te doeng, Overtoom 21 (I), Amsterdam.
- L. G. Portier, Architect (burgerl. ambt.) der Leliegrecht 17a, Amsterdam.

MET PENSIOEN:

- D. Klaassens, Kantoorhoofd 1e kl. b. d. P.T.T. p. a. P. J. Moltjes, Guyotplein 3, Groningen.
- J. Snijder, Onderw. 1e kl. bij het Openb. West. Celebesstraat 52, 's-Gravenhage.
- S. van der Eijk, Werktuigkundige bij de S.S. Willebrordusplein 25b, Rotterdam.

MAG. ESCEHA, LAAN V. MEERDERVOORT

BANDAGES NAAR M
 VERBAND- en
 VERPLEGINGSARTIKEL
 Gediplom. Verpleegster aan
 DEN HAAG - TELEFOON 3

Mutatiestaat van 5 tot 12 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
K. F. Aronds, Oud- O.-I. Ambt., Apeldoorn, Soerensche- weg 84. f 5.	Eigen aanmelding.
Mevrouw S. Feichter-Granpré Molière, Amsterdam, Warmondstraat 78huis. f 5.	Meyr. M. Naessens-Wardenaar te Amsterdam.
Mevrouw M. Buchenbacher, Amsterdam, Saxen Wei- marlaan 8. f 5.	
A. J. C. von Kellner, Utrecht, Catharijnersingel 34. f 5	Eigen aanmelding.
J. P. Wijtenhorst, Hoofdingenieur v. d. Rijkswaterstaat, Groningen, Turfsingel 75. f 5	den heer B. A. Kwast te Groningen.
Mevr. J. G. Groen-Hovendaat, Nijmegen, Gerard Nood- straat 6. f 5	Voorzitter Afd. Nijmegen.
L. Korijn, in Effecten, Den Haag, Mauritskade 1. f 5...	Eigen aanmelding.
J. E. Lemmers, p. a. Hollandschen Consul, 106 Avada Branco te Rio de Janeiro. f 5	den heer R. R. W. Fränkel te Paramaribo.
Mevrouw M. Steensma-Braat, Den Haag, Galvanistraat 81. f 5.	den heer F. de Munnik te Den Haag.
Mevrouw de weduwe W. Lehnkering-van Berkel, Den Haag, Beukstraat 23. f 5.	Mevrouw M. F. Ruempol-Schomert te Den Haag.
Afschrijvingen	
D. H. Engelberts, oud-Onderwijzer 1e kl., Rijswijk, Geestbrugweg 91 (overleden).	R. van Eer, Hoofd der School op Helena Christia Paramaribo.
P. J. M. Smith, oud-Luitenant-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Blankenburgstraat 58 (overleden).	G. E. Pinas, Hoofd der School op Kwatta, Parama maribo.
C. Versluis, Oud Gouvernements-secretaris te Bandoeng. (overleden).	H. N. Sno, Onderwijzer St. Willebrordusschool, maribo. Het „Zeemanshuis” te Willemstad (Curaçao).
Adresveranderingen	
Dr. H. Kraemer, van: Rijswijk, Willemstraat 6 naar: Amsterdam, Vondelstraat 172. f 5.	J. S. A. van Dissel, oud O.-I. Ambtenaar, van: Boro bij Lochem naar: Pension Lido te Menton-Gar (A. M.).
Mevrouw de Weduwe C. Jesse-Catoire, van: Den Haag, Aucubastraat 20 naar: Amsterdam, Noorder Amstel- laan 209 I, p.a. familie Cransberg. f 5.	W. D. H. Baron van Asbeck, van: San Sebastian, neral Echaquë 14 terug naar: Madrid, Legacion los Paises Bajos, Plaza de las Salesa 10.
P. Vermeulen, oud O.-I. Ambtenaar, Bloemendaal, van: Verlengde Kapellaan 9B naar: „Hotel Iepenrove”, Hartelustlaan.	Mevrouw M. S. Moerbeek-Demmeni, van: Den Laan van Meerdervoort 582 naar: Bandoeng, barpark 9. f 5.
W. L. Zonnevrije, oud-Kapitein Art. N.-I. L., Gronin- gen, van: Jozef Israëlstraat 57 naar: H. W. Mesdag- plein 10.	D. J. Spanjaard, thans Burgemeester van Tegal, W. J. W. Schellekens, Administrateur Ondern pang”, van: Medan naar: Rijswijk (Z.-H.), F laan 23, p. a. Mevrouw Klasens-van Duuren
H. J. A. Nijpels, Agent Rotterdamsche Lloyd, Eindhoven, van: Fazantlaan 6 naar: Prins Hendriklaan 9.	